

CPB Document

No 161

MIMOSI

Microsimulatiemodel voor belastingen, sociale zekerheid,
loonkosten en koopkracht

**Gerbert Romijn, Joke Goes, Peter Dekker, Miriam Gielen en
Frank van Es**

Centraal Planbureau
Van Stolkweg 14
Postbus 80510
2508 GM Den Haag

Telefoon   (070) 338 33 80
Telefax   (070) 338 33 50
Internet   www.cpb.nl

ISBN 978-90-5833-359-9

Korte samenvatting

Het CPB maakt bij zijn ramingen en analyses op de samenhangende terreinen van koopkracht, loonkosten, sociale zekerheid en loon- en inkomstenheffing sinds de zomer van 2007 gebruik van het MIMOSI microsimulatiesysteem. Dit document beschrijft het MIMOSI microsimulatiesysteem op hoofdlijnen. Er wordt ingegaan op de rol van microsimulatie, op de aard van microsimulatie met MIMOSI en op de microgegevens die ten grondslag liggen aan MIMOSI. Verder beschrijft dit document de inhoudelijke werking van MIMOSI en wordt die werking geïllustreerd aan de hand van een tiental variantenanalyses met MIMOSI.

Steekwoorden: microsimulatie, koopkracht, loonkosten, loon- en inkomstenheffing, sociale zekerheid

Abstract

Since the summer of 2007, CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis has employed the MIMOSI micro simulation system for forecasts and analyses in the related fields of purchasing power, labour costs, social security and income taxation. This document describes the main features of the MIMOSI micro simulation system. The role of micro simulation is discussed as well as the nature of micro simulation with MIMOSI and the micro data on which MIMOSI is built. Additionally, the way in which MIMOSI operates is discussed and illustrated by presenting the results of ten experiments analysed using MIMOSI.

Key words: micro simulation, purchasing power, labour costs, income tax, social security

A comprehensive summary is available from www.cpb.nl.

Inhoud

Ten geleide	7
Samenvatting	9
1 Inleiding	13
2 Microsimulatie en MIMOSI	15
2.1 Microsimulatie	15
2.2 Microsimulatie met MIMOSI	15
2.3 De microgegevens van MIMOSI	19
3 De werking van MIMOSI	23
3.1 Gegevensbestanden	23
3.2 Modellen	26
3.3 Input en output	34
4 Varianten	37
4.1 Hoger contractloon voor werknemers	38
4.2 Hoger wettelijk minimumloon	41
4.3 Hogere inflatie	43
4.4 Verlaging van de tarieven inkomstenbelasting	45
4.5 Hogere Awf-premie werkgevers	46
4.6 Hogere werkgelegenheid	47
4.7 Verhoging EITC	49
4.8 Hogere algemene heffingskorting	50
4.9 Stijging van de zorguitgaven ZVW	51
4.10 Kindgebonden budget	53
Bijlage A Lijst met afkortingen	55
Bijlage B De Standaardhuishoudens	56
Bijlage C Tabellen en grafieken van MIMOSI in het CEP 2008	59

Ten geleide

Het CPB maakte tot voor kort bij zijn ramingen en analyses op het terrein van koopkracht, loonkosten, sociale zekerheid en loon- en inkomstenheffing gebruik van drie verschillende modellen. Hoewel elk van deze instrumenten voor zijn eigen doel ontwikkeld was en ingezet werd, waren er ook veel overlappingen. Alle drie maakten gebruik van het bruto-nettotraject, alle drie hadden te maken met sociale zekerheid en loon- en inkomstenbelasting en alle drie maakten gebruik van microsimulatie. Ook de uitkomsten van de drie instrumenten overlaptten en moesten dus afgestemd worden.

Al deze overlappingen betekenen kostbare duplicatie van modelontwikkeling en -onderhoud en de noodzaak tot eveneens kostbare continue afstemming en aanpassing aan elkaars uitkomsten. Daarom heeft het CPB ervoor gekozen om één geïntegreerd microsimulatie-instrument te ontwikkelen gebaseerd op een microgegevensbestand uit 2002, dus van na de ingrijpende inkomstenbelastingherziening van 2001.

Na een vooronderzoek is in 2004 begonnen aan de ontwikkeling van één geïntegreerd microsimulatiesysteem voor loonkosten, koopkracht, sociale zekerheid en loon- en inkomstenheffing op basis van het IPO 2002. Het resultaat is MIMOSI. MIMOSI heeft in de zomer van 2007 de oude instrumenten grotendeels en in het voorjaar 2008 geheel vervangen. Dit Document beschrijft MIMOSI op hoofdlijnen.

Het projectteam heeft in de loop van de tijd verschillende samenstellingen gekend. Continue factoren waren Gerbert Romijn (projectleider), Joke Goes en Peter Dekker. Daarnaast is op verschillende terreinen en in verschillende perioden veel werk verzet door Rob Waaijers, Maya Verhoeve, Sjoerd Ottens, Hans Stegeman, Arie ten Cate en Nicole Bosch. Frank van Es en Miriam Gielen hebben de varianten met MIMOSI gedraaid die in dit Document de werking van MIMOSI illustreren. De ontwikkeling van MIMOSI is binnen het CPB begeleid door de IPO Stuurgroep bestaande uit Rocus van Opstal, Marcel Lever, Frans Suijker en Cees Jansen. Ten slotte gaat veel dank uit naar Henk-Jan Dirven, Hans de Kleyn en Peter Meuwissen van het CBS die ons hebben geholpen met het in gebruik nemen van het IPO.

Coen Teulings
Directeur

Samenvatting

Het CPB maakt ramingen en analyses op de samenhangende terreinen van koopkracht, loonkosten, sociale zekerheid en loon- en inkomstenheffing. Sinds de zomer van 2007 (MEV 2008) wordt hiervoor het MIMOSI microsimulatiesysteem ingezet. MIMOSI vervangt een drietal oudere microsimulatiemodellen, te weten MIMOS-1 (loonkosten), MIMOS-2 (koopkracht) en MOSI (sociale zekerheid en loon- en inkomstenheffing). De ingebruikname van MIMOSI betekent dat de basismeting van de samenstelling van de Nederlandse bevolking en zijn inkomen is geactualiseerd. Dit verbetert de basis voor de analyses, verbreedt het zicht op de verschillende sociaal-economische groepen en verscherpt het inzicht in de huishoudensdimensie die in allerlei fiscale en sociale zekerheidsregelingen steeds belangrijker wordt. Belangrijk is tevens dat hiermee ook de herziening van de inkomstenbelasting van 2001 goed in beeld komt. Ten slotte is door de ingebruikname van MIMOSI het ramingsproces geharmoniseerd. Dit document beschrijft het MIMOSI microsimulatiesysteem op hoofdlijnen.

MIMOSI past een model van het 'bruto-nettotraject' toe op inkomensgegevens van individuele personen. Hierin worden uit hoofde van allerlei sociale zekerheidsregelingen, loon- en inkomstenbelastingen en andere regelingen van collectieve aard (pensioenpremies, toeslagen), bedragen bij het bruto inkomen opgeteld en ervan afgetrokken zodat uiteindelijk iemands nominaal beschikbaar inkomen resteert. Hierbij wordt naast loon en uitkering, ook met allerlei andere inkomensbronnen (onder meer inkomen uit eigen huis en ander vermogen, winst uit eigen onderneming, alimentatie) rekening gehouden. MIMOSI berekent ook de loon- en uitkeringskosten door bij het bruto loon of uitkering alle verplichte sociale lasten op te tellen die werkgevers en uitkeringsinstanties afdragen.

Het nominaal beschikbaar inkomen van individuen en hun huishoudens vormt de basis voor de berekening van de koopkrachtontwikkeling. De over alle individuen opgetelde ontvangen uitkeringen en toeslagen, en betaalde premies en belastingen vormen de basis voor de raming van de macro-economische uitkomsten van de sociale zekerheid en loon- en inkomstenheffing.

De microgegevens die ten grondslag liggen aan MIMOSI, zijn ontleend aan het inkomenspanelonderzoek (IPO) 2002. Het IPO is een steekproefonderzoek van het CBS met als doel het schetsen van een beeld van de samenstelling en verdeling van inkomens van personen en huishoudens in Nederland. De steekproef bestaat uit ongeveer 85 000 kernpersonen en al hun huishoudensleden per 31 december van het onderzoeksjaar, samen ongeveer 240 000 personen in 2002. Ieder huishouden in de steekproef is representatief voor meerdere huishoudens in Nederland, hetgeen tot uitdrukking komt in de wegingsfactor die aan het huishouden is toegekend. Gewogen met deze wegingsfactoren ontstaat een beeld van de gehele Nederlandse bevolking. De gegevens in het IPO zijn ontleend aan een aantal administraties, met name die van de belastingdienst.

MIMOSI berekent de uitkomsten voor de sociale zekerheid en de koopkracht *ceteris paribus*. MIMOSI wordt niet gebruikt voor het bepalen van gedragsreacties. Deze worden buiten MIMOSI om bepaald, bijvoorbeeld via het macro-economische model SAFFIER of het arbeidsaanbodmodel MIMIC.

Model	Omschrijving
1 Herwegingsmodel	Het Herwegingsmodel herberekent de wegingsfactoren van huishoudens in het micro-gegevensbestand. Dit is nodig om het microgegevensbestand aan te kunnen passen aan de samenstelling van de Nederlandse bevolking in het ramingsjaar van keuze.
2 Proloog	De Proloog is een voorbereiding ten behoeve van de microgegevens. Met name worden in de Proloog alle relevante regelingenparameters (tarieven, schijflengtes, etc.), indexatiepercentages voor inkomensbestanddelen en deelpopulatietotalen voor de herweging berekend.
3 Specialsmodel	Het Specialsmodel berekent het institutionele inkomensniveau van standaardhuishoudens ('modaal', 'minimumloon', 'bijstand', etc.).
4 Micromodel	Het Micromodel is een model van het traject tussen loon- of uitkeringskosten en het nominaal beschikbaar inkomen. Het bevat rekenregels voor alle in dit traject bevatte inkomensbestanddelen, heffingen en overdrachten op individueel en huishoudensniveau. De rekenregels sluiten zoveel en zo expliciet mogelijk aan bij de wettelijke regelingen die zij nabootsen.
5 Sociale verzekeringsmodel	Het Sociale verzekeringsmodel maakt macro-economische ramingen voor de exploitatie-rekeningen van de wettelijke sociale verzekering en van de loon- en inkomensheffing. Dit vereist een raming van de belasting- en premiegrondslagen, aantallen uitkeringsgerechtigden en uitkeringshoogten.
6 Loonvoetenmodel	Het Loonvoetenmodel maakt een macro-economische raming van de ontwikkeling van de loonkosten van werknemers in de marktsector, de zorgsector en de overheid. Hiertoe modelleert het Loonvoetenmodel het traject tussen het bruto loon en de loonkosten, inclusief de verschillende soorten loondoorbetaling bij ziekte, de verschillende soorten pensioenpremies en de verschillende soorten werkgeverspremies voor werknemersverzekeringen.
7 Koopkrachtmodel	In het koopkrachtmodel wordt de statische koopkrachtontwikkeling voor huishoudens in een bepaald jaar (het 'prognosejaar') berekend ten opzichte van het daaraan voorafgaande jaar (het 'basisjaar'). Hiervoor wordt het microgegevensbestand van de centrale raming (het 'basispad') voor het basisjaar vergeleken met het microgegevensbestand van de standaard gedefinieerde koopkrachtvariant voor het prognosejaar, waarin de inkomensgroei is geschoond voor incidenten en samenstellingseffecten.
8 Repwigmodel	Het Repwigmodel bepaalt de replacement rate en gemiddelde wig voor standaardhuishoudens. Door hiervan een gewogen gemiddelde te nemen resulteert een raming van de macro-economische replacement rate en van de gemiddelde wig.
9 Marwigmodel	Het Marwigmodel bepaalt de marginale wig voor steekproefhuishoudens. Hiertoe wordt een standaard gedefinieerde variant op het basispad gemaakt met een drie procent hoger brutoloon (bij tweeverdieners krijgt één van de twee de verhoging). Het Marwigmodel berekent de marginale wig door voor loonkosten en nominaal beschikbaar inkomen het verschil te bepalen tussen wigvariant en het basispad.

MIMOSI bestaat uit een aantal modellen die met elkaar communiceren via het macrogegevensbestand en de microgegevensbestanden. Het macrogegevensbestand bevat historische en voor de toekomst geraamde tijdreeksen voor alle voor het model relevante macro-economische grootheden. De microgegevensbestanden bevatten voor een bepaald jaar de relevante gegevens op individueel niveau van de steekproefhuishoudens uit het IPO. MIMOSI maakt ook gebruik van microgegevensbestanden met enkele tientallen gestileerde huishoudens (ook wel 'standaardhuishoudens' of 'specials' genoemd).

MIMOSI kent negen inhoudelijke bewerkingsmodellen, dat wil zeggen modellen die op een bepaald terrein bewerkingen op de gegevensbestanden uitvoeren om tot een aangepaste raming te komen. De modellen worden in het bovenstaande overzicht kort gekarakteriseerd.

Het slothoofdstuk van dit Document presenteert de met MIMOSI geraamde uitkomsten van een tiental varianten. De varianten kennen een van het basispad afwijkende raming vanwege een alternatief macro-economisch beeld of vanwege een alternatief beleidsscenario. Door de uitkomsten van MIMOSI voor de variant te vergelijken met die van het basispad wordt inzicht verkregen in de werking van MIMOSI. De varianten mogen niet geïnterpreteerd worden als spoorboekjes. Allerlei gedragsreacties en doorwerkingen blijven immers in MIMOSI buiten beschouwing. Onderstaand overzicht somt de tien varianten op.

1. Hoger contractloon (5%);
2. Hoger minimumloon (5%);
3. Hogere inflatie (3%; consumentenprijsindex (CPI));
4. Verlaging van de tarieven inkomstenbelasting (3%-punt);
5. Hogere Algemeen werkloosheidsfondspremie (Awf) voor werkgevers (2%-punt);
6. Hogere werkgelegenheid (30 000 arbeidsjaren);
7. Verhoging van de inkomensafhankelijke arbeidskorting tussen de eerste en tweede inkomensgrens (3%-punt);
8. Verhoging van de algemene heffingskorting (250 euro);
9. Hogere zorguitgaven (2 mld euro);
10. Verhoging van het kindgebonden budget (30%).

1 Inleiding

Het CPB maakt ramingen en analyses op de samenhangende terreinen van koopkracht, loonkosten, sociale zekerheid en loon- en inkomstenheffing. Sinds de zomer van 2007 (MEV 2008) wordt hiervoor het MIMOSI microsimulatiesysteem ingezet. MIMOSI is onderdeel van een systeem van modellen en rekenschema's die samen het instrumentarium vormen voor het ramen van de ontwikkeling op korte (één à twee jaar) en middellange termijn (vier jaar) van de Nederlandse economie en de overheidsfinanciën. Binnen dat geheel is MIMOSI het specialistische instrument dat wordt ingezet voor het ramen van de loonkosten- en koopkrachtontwikkeling, sociale zekerheidsuitgaven en -premies, en de ontvangsten van de loon- en inkomstenheffing. Daarnaast wordt MIMOSI gebruikt bij het doorrekenen van beleidsvarianten voor onderzoeken, alsmede voor de beleidsvoorbereiding en -verantwoording op verzoek van ministeries, politieke partijen, sociale partners, etc. Voor het maken van deze ramingen en analyses vertrouwt MIMOSI in belangrijke mate, maar niet uitsluitend, op microsimulatie. Daarom karakteriseren we MIMOSI als een microsimulatiesysteem.

MIMOSI vervangt een drietal oudere microsimulatiemodellen, te weten MIMOS-1 (loonkosten), MIMOS-2 (koopkracht) en MOSI (sociale zekerheid en loon- en inkomstenheffing). De ingebruikname van MIMOSI betekent in de eerste plaats een verlegging van de basismeting van de samenstelling van de Nederlandse bevolking en zijn inkomen van 1994 (MOSI), 1996 (MIMOS-1) en 1998 (MIMOS-2) naar 2002. Dit actuelere beeld verbetert de basis voor de analyses, verbreedt zicht op de verschillende sociaal-economische groepen personen met onder meer studenten en zelfstandigen, en verscherpt het inzicht in de in allerlei fiscale en sociale zekerheidsregelingen steeds belangrijker wordende huishoudensdimensie. Belangrijk is tevens dat hiermee ook de herziening van de inkomstenbelasting in 2001 goed in beeld komt. Ten slotte is door de ingebruikname van MIMOSI het ramingsproces geharmoniseerd en gerationaliseerd.

Dit document beschrijft het MIMOSI microsimulatiesysteem op hoofdlijnen. Hiertoe wordt in hoofdstuk 2 eerst ingegaan op de aard van microsimulatie, hoe microsimulatie wordt toegepast in MIMOSI en de microgegevens die aan de microsimulatie met MIMOSI ten grondslag liggen. Hoofdstuk 3 geeft een globale beschrijving van de inhoudelijke werking van het MIMOSI microsimulatiesysteem en zijn onderdelen. Hoofdstuk 4 geeft ten slotte inzicht in de eigenschappen van MIMOSI door enkele economische en beleidsvarianten met het systeem te analyseren.

2 Microsimulatie en MIMOSI

2.1 Microsimulatie

Als het om één of andere reden wenselijk is om een kwantitatieve uitspraak te doen over een 'situatie' die zich in werkelijkheid nog niet heeft voorgedaan, wordt vaak gebruik gemaakt van een model. Dat model is een gestileerde weergave van de werkelijkheid. Door binnen het model de te bestuderen situatie na te bootsen en het model de gevolgen daarvan te laten berekenen, wordt inzicht verkregen in wat er zich in de werkelijkheid zou voordoen als de situatie zou materialiseren. Het model simuleert de situatie. Een 'situatie' kan bijvoorbeeld betrekking hebben op een ontwikkelingsscenario voor de toekomst of op een te nemen maatregel.

Microsimulatie is een simulatievorm waarin het model de situatie nabootst door hem toe te passen op gegevens van individuele personen of huishoudens. Het biedt de mogelijkheid om voor individuele personen of huishoudens de gevolgen van toekomstige ontwikkelingen of nieuw beleid na te gaan. Als dit bovendien gedaan kan worden voor een groot aantal individuele personen of huishoudens die samen een representatieve steekproef uit een populatie (bijvoorbeeld de Nederlandse bevolking) vormen, leveren de gezamenlijke uitkomsten voor alle individuen samen een beeld op van de effecten voor de hele populatie (bijvoorbeeld voor de gehele Nederlandse economie). Over het algemeen spreekt men pas van microsimulatie als inderdaad sprake is van een model met een steekproef van individuen die samen representatief zijn voor de populatie.

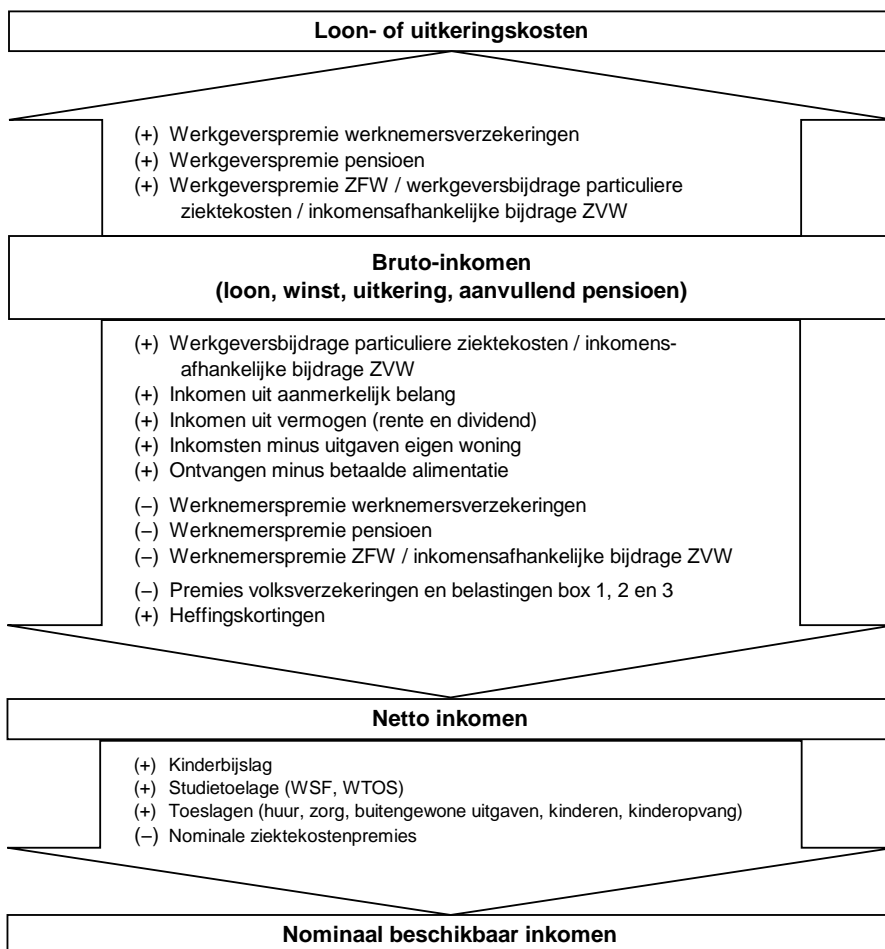
Het alternatief voor microsimulatie is toepassing van een macroramingregel. In vergelijking daarmee biedt microsimulatie de mogelijkheid om betere berekeningen en ramingen te maken en diepere inzichten te verkrijgen in de effecten van ontwikkelingen en beleid. Dit geldt met name daar waar regelingen niet op dezelfde manier voor iedereen gelden en verdelingseffecten belangrijk zijn. Dit geldt voor de macro-uitkomsten van sociale zekerheid en loon- en inkomstenheffing, maar ook voor de koopkrachtontwikkeling. Voor dit laatste zou in plaats van microsimulatie gebruik kunnen worden gemaakt van enkele gestileerde, 'archetypische' huishoudens. De werkelijkheid is echter veel ingewikkelder dan dat en koopkrachtontwikkeling berekend voor echte huishoudens geeft een veel rijker beeld en laat met name veel beter zien dat bepaalde ontwikkelingen en beleidsaanpassingen zowel winnaars als verliezers kennen, wie dat zijn en hoe dat komt.

2.2 Microsimulatie met MIMOSI

Microsimulatie met MIMOSI past een model van het 'bruto-nettotraject' toe op inkomensgegevens van individuele personen. In enge zin heeft de term bruto-nettotraject betrekking op het traject van bruto inkomen naar netto inkomen. In dit traject worden uit hoofde van allerlei

sociale zekerheidsregelingen (inkomensverzekeringen voor werkloosheid, arbeidsongeschiktheid en ouderdom, en verplichte verzekeringen voor ziektekosten), loon- en inkomstenbelastingen en andere regelingen van collectieve aard (met name pensioenregelingen), bedragen bij het bruto inkomen opgeteld en (vooral) ervan afgetrokken zodat uiteindelijk iemands netto inkomen resteert. MIMOSI's microsimulatie is echter wat breder dan alleen het bruto-nettotraject en strekt zich uit van loon-/uitkeringskosten (bruto inkomen plus alle verplichte sociale verzekeringspremies over loon of uitkering die werkgevers en uitkeringsinstanties afdragen) tot het nominaal beschikbaar inkomen (netto inkomen waaraan nog zaken als kinderbijslag, huurtoeslag en dergelijke zijn toegevoegd). Ook worden allerlei andere inkomensbronnen buiten loon of uitkering in het model betrokken. Denk bijvoorbeeld aan winst uit onderneming, rente en dividend op effecten en toegerekend inkomen uit eigen woning, maar ook aan betaalde rente als negatief inkomensbestanddeel. Figuur 2.1 geeft een schematisch overzicht van het bruto-nettotraject.

Figuur 2.1 Schematisch overzicht van het bruto-nettotraject

MIMOSI is meer dan alleen microsimulatie. Het kent ook macroramingsregels, die nieuwe inzichten ten aanzien van het economisch beeld of beleid vertalen naar het microgegevensbestand en uitkomsten van microsimulatie vertalen naar macro-economische grootheden.

De nieuwe inzichten ten aanzien van het economisch beeld en beleid hebben effect op de samenstelling van de bevolking (werknemers, uitkeringsgerechtigden, huizenbezitters, zelfstandigen, etc.), op de ontwikkeling van inkomensbestanddelen (loonvoet, winst uit onderneming, etc.), en op de parameters van regelingen (o.m. tarieven, schijflengtes, franchises, heffingskortingen, uitkeringshoogtes). Macroramingsregels vertalen het economisch beeld en kabinetsbeleid in aanpassingen van de gegevens van individuen waarop de microsimulatie wordt uitgevoerd en aanpassing van de parameters van de regelingen die op de gegevens van de individuen worden toegepast. Dit soort macroramingsregels kan gekarakteriseerd worden als 'inputverwerking'. Enkele voorbeelden:

- Contractloonstijgingen leiden tot hogere looninkomens van individuele werknemers.
- Inflatie leidt onder meer tot aanpassing van schijflengtes in de loon- en inkomstenbelasting en tot uitholling van de koopkracht.
- Een toename van de werkgelegenheid bij een gelijktijdige afname van de werkloosheid betekent dat het gewicht van individuele werknemers groter moet worden en dat van personen met een werkloosheidsuitkering kleiner.
- Een stijging van de rentevoet leidt tot een stijging van het bedrag dat personen aan rente over effecten en deposito's ontvangen, maar ook een stijging van het bedrag dat zij aan rente over schulden betalen.
- Een aanpassing van het belastingtarief eerste schijf is van belang voor de bepaling van het door individuen verschuldigde belastingbedrag, maar heeft via de netto-nettokoppeling ook gevolgen voor de hoogte van de bruto AOW-uitkering.

Daarnaast worden macroramingsregels gebruikt voor de bepaling van macro-economische uitkomsten voor de sociale zekerheid (premieontvangsten, uitgaven, exploitatiesaldo), loon- en inkomstenbelastingontvangsten en loonkostenontwikkeling. Aggregatie van uitkomsten van microsimulatie over alle personen geeft echter voor veel van deze grootheden ook een beeld op het niveau van de Nederlandse economie (de 'microsom'). Voor jaren waarin er op macro-economisch niveau realisatiecijfers beschikbaar zijn (vanuit Nationale Rekeningen of anderszins), wijkt de microsom vaak af van het macrocijfer. Het verschil tussen microsom en macro-uitkomst is de *micro-macroaansluitingsterm*. De macroramingsregel voor een dergelijke grootheid is dan ook niets anders dan het optellen van de meest recente micro-macro-aansluitingsterm bij de geraamde microsom.

Het ramingsproces

Het CPB maakt vier maal per jaar een nieuwe korte-termijnraming van het economisch beeld en de overheidsfinanciën. Gezien de rol die deze ramingen spelen in het begrotings- en beleidsvoorbereidingsproces is een gedetailleerd beeld van de overheidsfinanciën nodig. Om hieraan recht te doen en rekening te kunnen houden met de vele boekhoudkundige en institutionele relaties, bedient het CPB zich bij het maken van de ramingen van een systeem van door gegevensuitwisseling onderling verbonden ramingsmodellen en rekenschema's. De kern van het systeem is het macro-economische model (SAFFIER). Daarnaast bestaat het uit specialistische modellen op specifieke terreinen zoals de arbeidsmarkt, de zorg, de sociale zekerheid en de belastingen. MIMOSI is één van die specialistische modellen, en wel op het terrein van de koopkracht, loonkosten en sociale zekerheid.

Het startpunt van een ramingsronde is een nieuwe raming voor de exogenen van het macro-economische model. Dit omvat ramingen voor het internationale beeld, zoals wereldhandel, invoerprijzen en wisselkoers en dergelijke (de 'buitenlandexogenen'), en ramingen voor de binnenlandexogenen. Deze laatste hebben met name (maar niet uitsluitend) betrekking op collectieve uitgaven en -inkomsten en worden voor een deel met MIMOSI geraamd. In zo'n eerste raming voor de binnenlandexogenen worden met name nieuwe beleidsuitgangspunten en uitvoeringsinformatie van collectieve regelingen verwerkt, alsmede economische realisatiecijfers. In de Macro Economische Verkenning (MEV), die op Prinsjesdag verschijnt, worden bijvoorbeeld de Nationale-rekeningencijfers die het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) in de zomermaanden publiceert, volledig overgenomen. Dat geldt overigens niet altijd voor alle (voorlopige) CBS-cijfers, die echter bij het maken van de korte-termijnramingen wel een uiterst belangrijke bron van informatie vormen. Andere data waarvan gebruik wordt gemaakt betreffen bijvoorbeeld de meest recente cao-afspraken, de consumentenprijsontwikkeling (CPI), ontwikkelingen in het aantal verstrekte uitkeringen en mutaties in de Rijksbegroting.

Op basis van deze exogenen wordt een nieuw macro-economisch beeld geraamd met het macro-economische model. In dit nieuwe economische beeld komen ook de gedragsreacties op nieuwe beleidsuitgangspunten en uitvoering van collectieve regelingen tot uitdrukking. Het nieuwe economische beeld wordt weer teruggeleverd aan de specialistische modellen, die op hun terrein de exogenen opnieuw berekenen en weer aanleveren aan het macro-economische model. Op deze wijze ontstaat een iteratief proces dat in een paar stappen convergeert tot een op alle terreinen consistente raming van het economisch beeld.

Hoewel er dus een zekere wisselwerking bestaat tussen het macrodeel van MIMOSI en het microdeel, is het niet zo dat met MIMOSI gedragsreacties worden bepaald. MIMOSI berekent de uitkomsten voor de sociale zekerheid en de koopkracht *ceteris paribus*. Gedragsreacties die hierdoor worden opgeroepen worden buiten MIMOSI om bepaald, bijvoorbeeld via het macro-economische model SAFFIER of het arbeidsaanbodmodel MIMIC. Een consistent totaalbeeld wordt verkregen na een iteratieve uitwisseling van gegevens tussen de verschillende bij de raming betrokken modellen en rekenschema's (zie kader).

2.3 De microgegevens van MIMOSI

Voor microsimulatie zijn in de eerste plaats gegevens nodig over individuele personen, die samen een representatief beeld geven van de gehele Nederlandse bevolking op een bepaald terrein. In het geval van MIMOSI gaat het om individuele gegevens over ontvangen loon, uitkeringen en andere inkomensbestanddelen en betaalde belastingen en premies. Daarnaast zijn achtergrondkenmerken van personen van belang, zoals de samenstelling van het huishouden waarvan zij deel uitmaken en hun positie daarin, leeftijd van henzelf en hun huishoudensgenoten, de eigendomsverhouding van de woning, etc.. Dergelijke kenmerken zijn nodig omdat allerlei sociale zekerheidsregelingen en fiscale instrumenten op deze kenmerken aangrijpen. Het recht op een AOW-uitkering ontstaat bijvoorbeeld pas vanaf de maand waarin men zijn 65-ste verjaardag viert, terwijl de hoogte van de uitkering afhangt van leeftijd en inkomen van een eventuele partner.

2.3.1 Het inkomenspanelonderzoek

De microgegevens die ten grondslag liggen aan MIMOSI, zijn ontleend aan het inkomenspanelonderzoek (IPO) 2002. Het IPO is een steekproefonderzoek van het CBS met als doel het schetsen van een beeld van de samenstelling en verdeling van inkomens van personen en huishoudens in Nederland. De steekproef bestaat uit ongeveer 85 000 kernpersonen en al hun huishoudensleden per 31 december van het onderzoeksjaar, samen ongeveer 240 000 personen in 2002. De steekproef wordt opgehoogd naar de hele Nederlandse bevolking door ieder huishouden een gewicht te geven dat omgekeerd evenredig is met de trekkingskans. Daarnaast wordt herwogen naar enkele demografische variabelen. De gewichten worden zodanig bepaald dat alle personen in een huishouden hetzelfde gewicht hebben.

De basisgegevens voor het IPO zijn ontleend aan het Inkomens Informatie Systeem (IIS). Op zijn beurt ontleent het IIS de gegevens aan een aantal administraties, met name die van de belastingdienst. Tabel 2.1 geeft een overzicht van de berichtgevers, de bronnen waaruit geput wordt en het soort informatie dat verwerkt wordt.

Tabel 2.1 Bronnen van het Inkomens Informatie Systeem (IIS) in 2002

IIS nr	Berichtgever	Bron(nen)	Soort informatie
01	Belastingdienst centrale administratie CBS	BVR GBA	Demografische gegevens van de Nederlandse bevolking per ultimo van een jaar Demografische gegevens uit de Gemeentelijke Basisadministratie
02	Belastingdienst centrale administratie	AIH-register AANGGEG	Gegevens over Instellingen/Tehuizen Aangiftegegevens zoals ze in verschillende behandelingsfasen (aangegeven/vastgesteld) zijn vastgelegd in het Inkomsten Belasting Systeem (IBS) en het Aanslag Belasting Systeem (ABS).
03		AANV-AANGEG	Beperkte selectie uit de vastgestelde aangiftegegevens van het IBS/ABS (zie ook nr. 02)
04		DEF-AANSLAG-GEG IB/WAZ/ZFW	Gegevens voor en resultaten van de vaststelling van de aangiftegegevens
05		AANV-DEF-AANSL- GEG IB/WAZ/ZFW	Beperkte selectie uit de aanslaggegevens (zie ook nr. 04)
06		FIBASE/NIGBASE	Gegevens over de aan loonheffing onderworpen inkomsten
09		RENTEBASE/ NIGRENTE	Gegevens over renteopbrengsten en saldi van banktegoeden van natuurlijke personen (NP)
10		DIVIDENDBASE	Gegevens over genoten dividend/obligatierente en de waarde van de effectenportefeuille van NP.
12		WOZ-base	Gegevens over onroerende zaken m.b.t. de WOZ (Wet Waardering Onroerende Zaken) van NP
13		ZKFNDS-besch.	De afgegeven ziekenfondsbeschikkingen (wel/niet verplicht verzekerd) voor zelfstandige ondernemers
15	CBS	ABR	Gegevens omtrent de economische activiteit (SBI)
16	Informatie Beheer Groep	Uitkeringsbest. WSF/WTS18-/18+	Gegevens over de tegemoetkomingen in de studiekosten / studiefinanciering
17	Min. VROM, DGHV	IHS uitkerings- bestanden	Gegevens over uitkeringen in het kader van de individuele huursubsidie.

De basisgegevens worden door het CBS voor het IPO bewerkt waarbij bijvoorbeeld onwaarschijnlijke belastingaangifterubrieken worden gecorrigeerd en de onderlinge consistentie van de gegevens wordt getoetst. Ook worden de lonen en uitkeringen van hun fiscale definities omgerekend naar brutobegrippen – hierbij worden tevens premies berekend, en worden de inkomens uit eigen woning en ander onroerend goed geraamd. Waar inkomensgegevens ontbreken worden deze bijgeschat uit de gegevens van het voorafgaande jaar en worden, waar nodig, de belastingen berekend. Verder bevat het IPO een aantal specifieke afgeleide variabelen. Het gaat hier bijvoorbeeld om variabelen die aangeven of een huishouden een laag inkomen heeft, of het huishouden al langdurig een laag inkomen heeft, of het om een één- of tweeverdienershuishouden gaat, en zijn huishoudens ingedeeld naar belangrijkste inkomensbron. Ten slotte is de versie van het IPO 2002 die aan het CPB beschikbaar is gesteld beveiligd, in de zin dat informatie die personen in het bestand makkelijk identificeerbaar maakt, is verwijderd of aangepast. Zo zijn woonplaats- en andere adresgegevens niet beschikbaar,

alsmede de meeste werkgeversgegevens. Leeftijd is alleen beschikbaar in klassen en heel hoge inkomens zijn afgetopt.

2.3.2 Bewerking van het IPO

In het aangeleverde IPO ontbreken enkele gegevens, zoals het gewerkte aantal dagen per jaar en het gewerkte aantal uren per week (deeltijdfactor). Deze variabelen spelen een belangrijke rol bij het uitrekenen van franchises voor de pensioen- en (tot 2006) de werknemers-verzekeringspremies. Deze variabelen zijn via imputatie op het LoonStructuurOnderzoek (LSO) toegevoegd aan het IPO. Verder ontbreekt in het IPO informatie over afstand en vervoermiddel woon-werk. Deze informatie is nodig voor de berekening van het reiskostenforfait en reiskostenvergoedingen. Beide zijn middels imputatie op het WoningBehoefteOnderzoek (WBO) toegevoegd aan het IPO.

Ook met betrekking tot de jaarlijkse huur bevat het IPO onvoldoende informatie. De jaarlijkse huur is nodig voor de berekening van wat in 2002 nog de Individuele Huursubsidie (IHS) heette, en tegenwoordig de huurtoeslag. Dit is een belangrijk onderdeel van de koopkracht en informatie over de huur speelt een belangrijke rol bij de beantwoording van beleidsvragen rondom het woninghuurbeleid. Op basis van de wel beschikbare microgegevens over de IHS, is voor personen die IHS ontvangen, de huur uitgerekend. Voor personen die wel huurder zijn, maar geen IHS krijgen, is de huur geïmputeerd op basis van het WBO.

Verder bevat het IPO de leeftijd in leeftijdsklassen in plaats van de exacte leeftijd. De exacte leeftijd is onder meer noodzakelijk voor de raming van de kinderbijslag. De exacte leeftijd is toegevoegd aan het IPO door binnen leeftijdsklassen, leeftijden gerandomiseerd toe te kennen zodanig dat de demografische kenmerken per leeftijdsjaar overeenstemmen met de CBS-gegevens daarover.

Ten slotte ontbreken in het IPO gegevens over vermogensbestanddelen voor huishoudens met een vermogen onder de aangiftegrens van box 3 van de inkomstenbelasting. Deze zijn aangevuld met behulp van extra informatie van het CBS.

De met deze toevoegingen verrijkte versie van het IPO 2002 is de basis voor microsimulatie met MIMOSI.

2.3.3 Actualisatie microgegevens

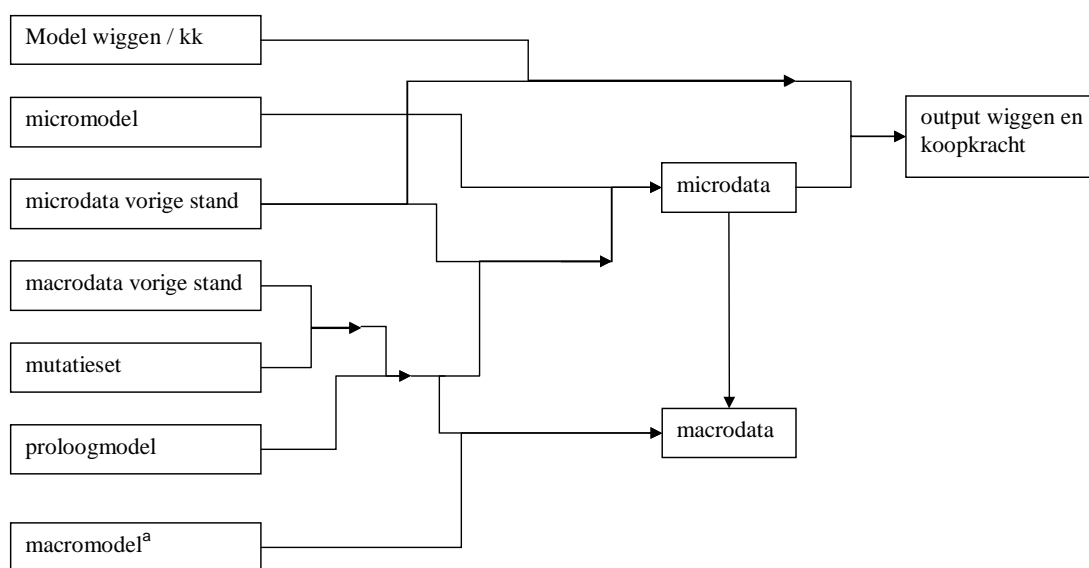
Op het moment van schrijven zijn intussen InkomensPanelOnderzoeken beschikbaar gekomen voor de jaren 2003-2005. Deze recentere microgegevensbestanden kunnen na een beperkte voorbewerking vrij eenvoudig aan MIMOSI worden gekoppeld. Het nu aan MIMOSI ten grondslag liggende IPO 2002 zal daarom over enige tijd worden vervangen door een recenter IPO. De microgegevens zullen echter altijd betrekking hebben op de situatie van enkele jaren geleden. De belangrijkste reden hiervoor is dat naarmate een InkomensPanelOnderzoek recenter is de 'vulling' minder is en er meer inkomensbestanddelen moeten worden bijgeschat op basis

van oude jaren of indirecte informatie. De afwikkeling van de inkomstenbelasting vindt nu eenmaal achteraf plaats en kan wel een aantal jaren in beslag nemen, met name bij zelfstandigen. Het verlies aan accuratesse doordat een minder actueel beeld van de samenstelling en verdeling van inkomens beschikbaar is, is beperkt omdat de inkomensverdeling over het algemeen maar langzaam verandert.

3 De werking van MIMOSI

Dit hoofdstuk geeft een globale beschrijving van de werking van het MIMOSI microsimulatiesysteem. MIMOSI bestaat uit een aantal modellen. De modellen communiceren met elkaar via gegevensbestanden. Deze vormen tevens de basis voor de output van MIMOSI. Figuur 3.1 geeft een schematische indruk van de werking van MIMOSI. De verschillende systeemonderdelen worden hieronder beschreven. In paragraaf 3.1 wordt eerst ingegaan op de gegevensbestanden van MIMOSI. In paragraaf 3.2 komen de modellen aan bod. Ten slotte worden de input en output in paragraaf 3.3 gekarakteriseerd.

Figuur 3.1 Schematische weergave van MIMOSI

a Het macromodel is de samenvoeging van het loonvoetenmodel en het sociale verzekeringsmodel.

3.1 Gegevensbestanden

MIMOSI kent twee typen gegevensbestanden, te weten het macrogegevensbestand en de microgegevensbestanden. Deze gegevensbestanden vormen tevens de basis voor de output van het systeem. Deze bestandstypen worden hieronder achtereenvolgens besproken. Een bijzondere vorm van microgegevensbestanden waarmee MIMOSI werkt, zijn de zogeheten specialsbestanden. Deze worden apart in paragraaf 3.1.3 besproken.

3.1.1 Het macrogegevensbestand

Het macrogegevensbestand bevat tijdreeksen vanaf 2002 tot en met 2012 van enkele duizenden macrovariabelen. Zowel het aantal variabelen als het eindjaar van de tijdreeksen is aanpasbaar. Als behoefte is aan een nieuwe macrovariabele kan deze worden toegevoegd of als aan een bestaande macrovariabele geen behoefte meer is, kan deze worden verwijderd. Ergens in de

loop van de huidige kabinetsperiode zal de behoefte ontstaan om verder te kijken dan 2012 en op dat moment zullen de tijdreeksen worden verlengd tot een later jaar.

Macrovariabelen omvatten alle variabelen in het model die voor iedereen hetzelfde zijn en die daarmee betekenis hebben op het niveau van de macro-economie. Dit kunnen zowel exogenen zijn die door MIMOSI als vaststaand gegeven worden beschouwd, alsook door MIMOSI endogeen te ramen variabelen. Het kan gaan om macro-economische variabelen als de waarde, volumemutatie en prijsmutatie van het bruto binnenlands product, de consumenten-prijsinflatie, macrobedragen van inkomensbestanddelen zoals de loonsom (naar sector) of inkomen uit eigen onderneming (zelfstandigen), de contractloonstijging en de groeivoet van andere inkomensbestanddelen, de gemiddelde arbeidsduur per week van een werknemer, arbeidsvolume en werkgelegenheid naar sector, aantallen uitkeringsgerechtigden naar regelingssoort, aantallen studenten en zelfstandigen, grondslagen en ontvangsten van belastingen en premies, omvang van de bevolking en het aantal personen naar leeftijdsklasse, et cetera.

Het macrogegevensbestand bevat voor een aantal variabelen zowel een macrocijfer als een zogeheten 'microsom', die verkregen is door een gewogen somming over alle personen in het microgegevensbestand. Zo is op basis van gegevens van de belastingdienst een macrocijfer voor het in een jaar ontvangen bedrag loonbelasting bekend, maar is ook een microsom afkomstig uit microsimulatie met MIMOSI bekend.

Verder bestaat een groot deel van de macrovariabelen uit parameters van regelingen: belasting- en premietarieven, schijflengtes, franchises en premiegrenzen, het wettelijk minimumloon en uitkeringshoogten, bijtel-, opbouw- en afbouwpercentages, en dergelijke.

Ten slotte is er een groot aantal bijsturingsvariabelen. Deze bijsturingsvariabelen zijn nodig om de gebruikers van het systeem in staat te stellen uitkomsten voor met het model geraamde endogene macrovariabelen bij te sturen, bijvoorbeeld vanwege beleidsmatige bijstellingen (bijvoorbeeld schijflengte of premiegrenzen), of omdat er andere informatie beschikbaar is die dat vereist. Zo komt het voor dat de maandelijkse belasting- of premieontvangsten een mee- of tegenvaller laten zien ten opzichte van de raming. Dit kan aanleiding zijn om de model-uitkomsten op dat terrein aan te passen middels een bijsturingsvariabele.

Voor alle variabelen die in het model onafhankelijk van elkaar geraamd kunnen worden en waarvoor andere informatiebronnen beschikbaar zijn, zijn dergelijke bijsturingsvariabelen gedefinieerd, soms meerdere voor één variabele (bijsturing vanwege beleid, uitvoering, en/of realisatie).

Het macrogegevensbestand speelt een centrale rol in MIMOSI. Alle modellen van het systeem halen hun input uit het macrogegevensbestand en – met uitzondering van het herwegingsmodel – schrijven hun output hierin weg, waarna het resultaat weer als input dient voor het volgende model dat in een MIMOSI-draai wordt toegepast. Als een draai klaar is, bevat het macrogegevensbestand een nieuwe raming voor alle macrovariabelen.

3.1.2 De microgegevensbestanden

Een MIMOSI microgegevensbestand bevat voor één jaar ongeveer honderd variabelen voor ieder van de ruim 240 000 personen in het bestand.¹ Deze variabelen bevatten op persoonsniveau informatie over de diverse ontvangen inkomensbestanddelen, betaalde belastingen en premies en aspecten daarvan (onder meer bijtel- en aftrekposten en heffingskortingen), het resulterende nominaal beschikbaar inkomen en de loon- of uitkeringskosten en achtergrondkenmerken zoals huishoudenssamenstelling, positie in het huishouden, leeftijd, huur, aantallen weken in het jaar dat betaalde arbeid is verricht en het deeltijdpercentage dat men werkt (zie paragraaf 2.3.2). Ten slotte bevat het ter identificatie het persoonsnummer en het huishoudnummer (hetzelfde voor alle leden van een huishouden) en om het gegevensbestand op te hogen naar de gehele Nederlandse bevolking een zogeheten ophoog- of wegingsfactor.

De microgegevensbestanden van MIMOSI zijn bewerkte versies van het verrijkte IPO 2002 (zie paragraaf 2.3). Alleen de hoogst noodzakelijke gegevens worden op microniveau bewaard, omdat anders de microgegevensbestanden erg groot worden hetgeen veel opslagcapaciteit en rekentijd vergt.

3.1.3 Specialsbestanden

Naast de steekproefhuishoudens uit het microgegevensbestand, maakt MIMOSI gebruik van standaardhuishoudens (de 'specials'). Standaardhuishoudens zijn gestileerde huishoudens met een eenvoudige personele samenstelling. Zij bestaan altijd uit een hoofdkostwinner, eventueel een al dan niet verdienende partner, en eventueel twee niet-verdienende kinderen. Verder kent een standaardhuishouden maar één inkomensbron (bijvoorbeeld 'loon overheid' of 'AOW-uitkering') en een institutioneel inkomensniveau (bijvoorbeeld 'bijstand', 'minimumloon' of 'modaal').

Steekproefhuishoudens zijn meestal 'ingewikkelder' dan standaardhuishoudens qua personele samenstelling van het huishouden en/of qua samenstelling van het inkomen. Zo komen er huishoudens voor die bestaan uit louter niet aan elkaar gerelateerde volwassenen of uit een gezin met daarnaast een inwonende oudere ('opa') met zijn eigen AOW-uitkering of een inwonende broer of zus van de hoofdkostwinner of zijn partner. Steekproefhuishoudens hebben verder vaak meerdere inkomensbronnen, bijvoorbeeld doordat de hoofdkostwinner in de loop van het jaar zijn baan in de marktsector heeft omgeruild voor één bij de overheid of werkloos is geraakt, of doordat de partners verschillende inkomensbronnen hebben (de ene partner is bijvoorbeeld in loondienst en de andere partner drijft een eigen onderneming). Bovendien is er naast één of andere vorm van inkomen uit arbeid vaak sprake van inkomen uit eigen woning.

¹ Een microgegevensbestand is groot en deze grootte leidt tot vrij lange verwerkingstijden. Om beide te beperken zijn alle records van kinderen zonder inkomen verwijderd. Dit reduceert het aantal personen in het microgegevensbestand met ongeveer 65 000 en leidt tot een aanzienlijke bekorting van de verwerkingstijd. Omdat deze kinderen geen inkomen hebben en omdat het bestaan en leeftijd van de kinderen overigens wel bewaard blijven in de records van de ouders van de kinderen, leidt deze bewerking nauwelijks tot verlies van informatie.

Ten slotte komt het bij steekproefhuishoudens regelmatig voor dat ook de in het huishouden aanwezige kinderen een inkomen hebben.

De complexiteit leidt ertoe dat de koopkrachtontwikkeling van steekproefhuishoudens vaak niet eenvoudig te duiden is. Zo leidt een contractloonstijging van de hoofdkostwinner op zichzelf tot een verbetering van de koopkracht, maar kan dit teniet worden gedaan door bijvoorbeeld een afnemende winst uit de eigen onderneming van de partner. Bij standaardhuishoudens doet zich iets dergelijks niet voor zodat een gemakkelijker inzicht wordt verkregen in de gevolgen van maatregelen en andere ontwikkelingen voor de koopkracht. De uitkomsten voor standaardhuishoudens worden daarom gebruikt voor communicatie met ministeries en bij de controle van de werking van MIMOSI. Ten slotte zijn de replacement rate en de wig (zie paragraaf 3.2.8) gebaseerd op uitkomsten voor standaardhuishoudens.

De gegevens voor de leden van de standaardhuishoudens zijn in een specialsbestand opgeslagen, analoog aan de gegevens van steekproefpersonen in het microgegevensbestand. Het beperkte aantal standaardhuishoudens biedt de mogelijkheid om meer details op te slaan. Het specialsbestand wordt op dezelfde manier door MIMOSI behandeld als het microgegevensbestand, zij het dat microsommen geen betekenis hebben en niet doorwerken naar macrogegevens. Bijlage B somt de in MIMOSI onderscheiden standaardhuishoudens op.

3.2 Modellen

MIMOSI kent negen inhoudelijke bewerkingsmodellen, dat wil zeggen modellen die op een bepaald terrein bewerkingen op de gegevensbestanden uitvoeren om tot een aangepaste raming te komen. Het gaat om het Herwegingsmodel, de Proloog, het Specialsmodel, het Micromodel, het Sociale verzekeringsmodel, het Loonvoetenmodel, het Koopkrachtmodel en een tweetal modellen voor het berekenen van replacement rates en wiggen. Van ieder van deze modellen kunnen meerdere versies bestaan, bijvoorbeeld voor verschillende ramingsjaren vanwege een ingrijpende verandering in een regeling. De modellen en hun onderlinge samenhang worden hieronder kort gekarakteriseerd.

3.2.1 Herwegingsmodel

Zoals bij de bespreking van de MIMOSI microgegevensbestanden in paragraaf 3.1.2 is aangegeven, bevatten deze voor iedereen een zogeheten wegingsfactor. Met deze wegingsfactor kan, hoewel we slechts de beschikking hebben over een steekproef van alle Nederlanders, toch een beeld van de gehele Nederlandse bevolking worden verkregen. Een met deze wegingsfactor uitgevoerde gewogen somming over alle personen in het bestand van bijvoorbeeld het ontvangen loon, resulteert in een raming voor het totale door alle Nederlanders ontvangen loon in een bepaald jaar. Als de samenstelling van de Nederlandse bevolking echter verandert, geeft de met de bestaande wegingsfactoren gewogen steekproef geen goed beeld meer. Dit kan

worden opgevangen door de wegingsfactoren aan te passen. Dat is de taak van het Herwegingsmodel.

Het Herwegingsmodel bepaalt de wegingsfactoren zodanig dat de gewogen aantallen personen van het microgegevensbestand (microsom) exact corresponderen met het door de gebruiker opgegeven aantal. Dat opgegeven aantal wordt een zogeheten ‘randtotaal’ genoemd. Deze randtotalen hebben betrekking op aantallen personen naar leeftijdsklasse, op diverse manieren gemeten aantallen werknemers naar sector en aantallen uitkeringsgerechtigden naar regeling, en aantallen huishoudens naar huishoudentype (alleenstaande, paar zonder kinderen, paar met X aantal kinderen, huiseigenaar of huurder, één- of meerverdieners).

De randtotalen worden afgelezen uit het door de gebruiker opgegeven macrogegevensbestand. Vervolgens worden deze vergeleken met de corresponderende gewogen sommen uit het relevante microgegevensbestand (meestal het microgegevensbestand dat het voorafgaande jaar beschrijft) en worden de wegingsfactoren zodanig aangepast dat de microsom correspondeert met het opgegeven randtotaal.²

Ten slotte wordt het nieuwe microgegevensbestand met de aangepaste wegingsfactoren weggeschreven, klaar voor gebruik door andere modellen in het vervolg van de MIMOSI-draai. Door de nieuwe wegingsfactoren veranderen ook alle microsommen uit het microgegevensbestand.

3.2.2 Proloog

De Proloog is, zoals de naam van dit model al suggereert, een voorbewerking ten behoeve van de microgegevens. In de eerste plaats berekent de Proloog alle relevante beleidsparameters van de regelingen. Het gaat onder meer om belastingtarieven en -schijflengtes, premietarieven, -franchises en -grenzen, inkomensgrenzen, oploppercentage en/of bedragen voor heffingskortingen, parameters van de huursubsidie/-toeslag, parameters van de kinderbijslag/kindgebonden budget. In de meeste gevallen gaat het om toepassing van een vrij eenvoudige ramingsregel zoals indexatie met de tabelcorrectiefactor ($\approx$ inflatie) en afronding conform wettelijke afrondingsregels. De raming van het wettelijk minimumloon en de netto-nettokoppeling voor de AOW-uitkering is tamelijk complex.

Daarnaast worden in de Proloog indexatiepercentages voor alle in het micromodel onderscheiden inkomensbestanddelen geraamd. Deze indexatiepercentages zijn nodig om de inkomensbestanddelen in het microgegevensbestand op te hogen ten opzichte van het voorafgaande jaar zodat adequaat rekening wordt gehouden met bijvoorbeeld de loonstijging, mutatie van het inkomen uit vermogen, of stijging van de uitkeringshoogten. Dit wordt ook gedaan voor een aantal fiscale aftrekposten.

² Hierbij wordt het iteratieve algoritme voor begrensde wegen van Huang en Fuller toegepast. Voor een beschrijving zie N.J. Nieuwenbroek en H.J. Boonstra, 2002, *Bascula 4.0, Reference Manual*, Statistics Netherlands, Heerlen. Een volledige beschrijving van de herwegingsprocedure is te vinden in R.J. Waaijers, 2006, "Herwegingsprocedure bij het op IPO gebaseerde microsimulatiemodel," CPB Memorandum 146.

Ten slotte maakt de Proloog een raming voor de randtotalen die nodig zijn voor herweging (zie paragraaf 3.2.1).

De Proloog haalt zijn input uit het macrogegevensbestand. De output van de proloog bestaat uit een aangepaste versie ervan, die gebruikt wordt door de andere modellen in het vervolg van een MIMOSI-draai.

3.2.3 Specialsmodel

Het Specialsmodel berekent het institutionele inkomensniveau van standaardhuishoudens voor het betreffende jaar (zie paragraaf 3.1.3) en voegt dit toe aan de records van het betreffende standaardhuishouden in het specialsbestand.

3.2.4 Micromodel

Het Micromodel is het hart van MIMOSI. Het is een model van het traject tussen loon- of uitkeringskosten van een werkgever of uitkeringsinstantie, en het nominaal beschikbaar inkomen dat (het huishouden van) de werknemer of uitkeringsontvanger vrij aan consumptie kan besteden. Het bevat rekenregels voor alle in dit traject bevatte inkomensbestanddelen, heffingen en overdrachten op individueel en huishoudensniveau. De rekenregels sluiten zoveel en zo expliciet mogelijk aan bij de wettelijke regelingen die zij nabootsen.

Het Micromodel herberekent alle grootheden voor alle personen in het microgegevensbestand. Als invoer dient het herwogen microgegevensbestand van het voorafgaande jaar en alle gegevens uit het macrogegevensbestand. Op basis van de daarin bevatte indexatie worden eerst alle inkomensbestanddelen herberekend, waarna het Micromodel alle premies, belastingen, toeslagen en bijlagen herberekent, alsmede bedragen voor de voorkomende inkomensbegrippen (loon-/uitkeringskosten, sociale verzekeringsloon, belastbaar inkomen, netto inkomen en nominaal beschikbaar inkomen). Het resultaat is een nieuw microgegevensbestand, alsmede een nieuw macrogegevensbestand waarin microsommen zijn aangepast.

Hierna volgt een globale uiteenzetting van het microtraject. Eerst wordt ingegaan op het gehanteerde loonbegrip. Daarna komen achtereenvolgens het sociale verzekeringsloon en de premies werknemersverzekeringen, het belastbaar inkomen en de loon- en inkomstenheffing, het nominaal beschikbaar inkomen en de loonkosten aan bod.

Loon

MIMOSI werkt met een bijna uitputtende lijst van inkomensbestanddelen. Naast het loon kent MIMOSI diverse soorten uitkeringen, diverse soorten ander arbeidsinkomen, inkomen uit onderneming en diverse vormen van inkomen uit vermogen. Alle inkomensbestanddelen worden voor ramingsjaren geïndexeerd (zie paragraaf 3.2.2) en in de relevante regelingen en inkomensbegrippen betrokken. Het loon is echter met afstand het belangrijkste bestanddeel en

is het anker van het microtraject. De definitie van het loonbegrip is daarom van groot belang. Het Micromodel werkt met het 'bruto loon'. Dat is het loonbegrip dat voor ramingsjaren geïndexeerd wordt met de contractloonontwikkeling en de incidentele loonontwikkeling. Dit bruto loon is:

- *Exclusief* het werkgeversdeel van de premies voor WW, WAO, pensioen en ziektekostenverzekering (ZFW/ZVW en, tot 2006, particulier),
- *Exclusief* het niet-verzekerd (maar wel belastingplichtig) loon directeuren, de overige inkomsten uit arbeid (freelance inkomen) en het privé-gebruik van de auto van de werkgever,
- *Exclusief* wachtgeld uitgekeerd door de overheid (wordt als uitkering gezien), maar
- *inclusief* spaarloon, loondoorbetaling bij ziekte en wachtgeld uitgekeerd door bedrijven, en tevens
- *Inclusief* niet-verzekerde (maar wel belastingplichtige) loonbestanddelen zoals overwerkvergoedingen, gratificaties, ander loon in natura dan de auto van de zaak en belaste vergoedingen voor reiskosten, kapper of kleding en dergelijke.

Het sociale verzekeringsloon en de premies werknemersverzekeringen

Het loon dat in de Coördinatiewet Sociale Verzekering (CSV) wordt omschreven als basis voor de premieheffing voor de werknemersverzekeringen is het loon sociale verzekering of sociale verzekeringsloon. Het sociale verzekeringsloon is het voor niet-verzekerde loonbestanddelen gecorrigeerde bruto loon (zie laatste bullet in de paragraaf 'Loon' hierboven) waarop werknemerspremies voor aanvullend pensioen en Vut en het spaarloon in mindering zijn gebracht. De bruto loondervingsverzekeringssuitkeringen (bij werkloosheid en arbeidsongeschiktheid) zijn ook grondslag voor de werknemersverzekeringen en worden bij het sociale verzekeringsloon opgeteld.

Het spaarloon en de loondervingsverzekeringssuitkeringen zijn inkomensbestanddelen die na indexatie met de relevante ophogingsfactor rechtstreeks afgelezen worden. De niet-verzekerde (maar wel belastingplichtige) loonbestanddelen waarvoor het bruto loon gecorrigeerd moet worden zijn niet expliciet bekend, maar worden gezamenlijk als een globale afslag van 10% van het bruto loon geraamd.

Pensioen- en Vut-premies worden berekend op basis van een marginaal pensioenpremiepercentage met het verzekerde loon als grondslag, voor zover deze boven de relevante franchise uitgaat. Bij het bepalen van de franchise wordt rekening gehouden met de mate waarin iemand in deeltijd werkt of maar een gedeelte van het jaar werkt.

Het sociale verzekeringsloon vormt de basis voor de grondslag voor premieheffing werknemersverzekeringen, zowel voor het werknemersdeel als het werkgeversdeel. Het gaat met name om de AWF-premie, de WGF-premie, de WAO-premie, het WGA-verhaal, de bovenwettelijke invaliditeitspensioenpremie, en de inkomensafhankelijke bijdrage ZVW. Met

uitzondering van die laatste twee is de grondslag het sociale verzekeringsloon voor zover dat uitgaat boven een eventuele franchise en voor zover het een eventuele premiegrens niet te boven gaat.

Voor de bovenwettelijke invaliditeitspensioenpremies is het voor niet-verzekerde loonbestanddelen gecorrigeerde bruto loon, voor aftrek van spaarloon, pensioen- en VUT-premie, de basis voor de grondslag. Voor de inkomensafhankelijke bijdrage ZVW zijn naast het sociale verzekeringsloon ook allerlei andere inkomensbronnen verzekeringsgrond en/of – grondslag. Het gaat hierbij om inkomen uit eigen onderneming en freelance inkomen, auto van de zaak, bijstand en andere sociale voorzieningen, pensioenuitkeringen (AOW, aanvullend, VUT, Anw) en alimentatie. Het werknemersdeel van de loondervingsverzekeringspremies wordt op de grondslag in mindering gebracht.

Belastbaar inkomen en loon- en inkomstenheffing

De loon- en inkomstenheffing bestaat uit de optelling van de heffing over belastbaar inkomen uit werk en woning (box 1), het belastbaar inkomen uit aanmerkelijk belang (box 2) en het belastbaar inkomen uit sparen en beleggen (box 3). Op het belastbaar inkomen uit werk en woning is het bekende schijventarief van toepassing. In beide andere boxen is een uniform tarief van respectievelijk 25% en 30% van toepassing. Op de totale heffing worden de heffingskortingen in mindering gebracht. Hierbij wordt rekening gehouden met de mogelijkheid om heffingskortingen te verzilveren tegen de betaalde heffing van de fiscale partner als men zelf onvoldoende heffing verschuldigd is om de heffingskorting geheel te verzilveren.

Het belastbaar inkomen uit werk en woning is de optelling van de belastbare winst uit onderneming (winst minus zelfstandigenaftrek, meewerkaftrek, startersaftrek en enkele andere fiscale faciliteiten voor zelfstandigen), het belastbaar loon (bruto loon na aftrek van het werknemersdeel pensioen- en loondervingsverzekeringspremies en reiskostenaftrek, maar met bijtelling van het werkgeversdeel van de ZVW-premie, auto van de zaak, freelance inkomen en het niet-verzekerd loon van directeuren), belastbare uitkeringen (bruto uitkeringsbedragen van periodieke uitkeringen na aftrek van het werknemersdeel van daarover afgedragen premies werknemersverzekeringen, maar met bijtelling van de inkomensafhankelijke bijdrage ZVW als deze door de uitkeringsinstantie wordt afgedragen) en het belastbaar inkomen uit eigen woning (eigenwoningforfait minus betaalde hypotheekrente, met een maximum van nihil). Hiervan worden periodieke premies betaald voor inkomensvoorzieningen bij ziekte, invaliditeit of ouderdom afgetrokken, alsmede de persoonsgebonden aftrek (onder meer buitengewone uitgaven en betaalde alimentatie).³

Het belastbaar inkomen uit aanmerkelijk belang is een inkomensbestanddeel dat na indexatie met de relevante ophogingsfactor rechtstreeks afgelezen wordt. Het belastbaar

³ Als het belastbaar inkomen uit werk en woning ontoereikend is om de persoonsgebonden aftrek geheel op in mindering te kunnen brengen, wordt het restant in mindering gebracht op het belastbaar inkomen uit sparen en beleggen. Als ook dat niet toereikend is, volgt het belastbaar inkomen uit aanmerkelijk belang.

inkomen uit sparen en beleggen wordt berekend door van de relevante bezittingen het heffingsvrije vermogen en de schulden boven de schuldendrempel af te trekken en te vermenigvuldigen met het wettelijke forfaitaire rendement.

Naast een raming voor het totale te betalen bedrag aan loon- en inkomstenheffing, zijn ook afzonderlijke ramingen nodig voor de betaalde loonheffing en de betaalde inkomstenheffing. Hiertoe worden de inkomensbestanddelen en heffingskortingen geïdentificeerd die onder de loonheffing vallen. Dat betreft de belastbare lonen en uitkeringen die door inhoudingsplichtige werkgevers of uitkeringsinstanties zijn uitgekeerd en omvat onder meer het bruto loon na aftrek van werknemersdeel van pensioen en loondervingsverzekeringspremies, een deel van het niet-verzekerd loon directeuren, een deel van de aanvullende pensioenuitkering, en de belastbare uitkering voor de Anw, bijstand, WW of WAO. Op basis van de grondslagen wordt de af te dragen loonheffing bepaald. Hierop wordt de loonheffingskorting in mindering gebracht. Deze omvat de algemene heffingskorting, de arbeidskorting, de jonggehandicaptenkorting en de ouderenkortingen. Hierbij wordt geen rekening gehouden met verzilvering tegen de heffing van de partner.

De inkomstenheffing wordt bepaald als het verschil tussen de totale heffing enerzijds en de loonheffing en afgedragen dividendbelasting anderzijds. De afgedragen dividendbelasting wordt berekend als het dividendbelastingtarief maal de ontvangen dividenduitkering. Deze laatste is als geïndexeerd inkomensbestanddeel rechtstreeks af te lezen.

Nominaal beschikbaar inkomen

Het netto inkomen is gedefinieerd als de som van het bruto loon uit tegenwoordige arbeid (inclusief winst zelfstandigen), het inkomen uit vermogen en de bruto uitkering, waarop betaalde premies en belastingen in mindering gebracht worden. Het nominaal beschikbaar inkomen is het netto inkomen *plus* de kinderbijslag, de diverse toeslagen, de diverse tegemoetkomingen voor school- en studiekosten, de tegemoetkoming voor buitengewone uitgaven en *minus* de nominale ziektekostenverzekeringspremie (ZFW en particuliere verzekering voor 2006 en ZVW vanaf 2006). Voor ieder van deze elementen bevat het Micromodel omvangrijke submodellen die de complexe wettelijke regelingen nabootsen.

Loon- en uitkeringskosten

De loonkosten zijn de som van het bruto loon, het werkgeversdeel van pensioen- en loondervingsverzekeringspremies en de werkgeversbijdragen aan de ziektekostenverzekeringspremies. Vanwege het feit dat de overheid eigen-risicodragend is voor werkloosheid, geldt voor werknemers bij de overheid een wat afwijkende definitie voor de loonkosten. De overheid draagt geen WW-premies af, maar de werknemers dragen wel pseudo WW-premies af die de loonkosten voor de overheid verlagen. De uitkeringskosten worden analoog bepaald door bij de

bruto uitkering het werkgeversdeel van loondervingsverzekeringspremies en de werkgeversbijdrage van de ziektekostenverzekering op te tellen.

Ten slotte hanteert het CPB, met het oog op de bepaling van de arbeidsvraag, nog een alternatieve loonkostendefinitie, waarin de spaarloonheffing voor werkgevers bij de loonkosten wordt opgeteld en de afdrachtverminderingen er vanaf worden getrokken.

3.2.5 Sociale verzekeringsmodel

Het Sociale verzekeringsmodel maakt macroramingen voor de exploitatierekeningen van de wettelijke sociale verzekering en de onderscheiden fondsen daarbinnen. Hiertoe worden de inkomsten (premies en rijksbijdragen) en de uitgaven (uitkeringen en onderlinge betalingen) voor alle sociale verzekeringsregelingen geraamd. Dit op zijn beurt vereist een raming van de premiegrondslagen en aantallen uitkeringsgerechtigden en hun uitkeringshoogten.

Verder maakt het Sociale verzekeringsmodel ramingen voor de ontvangsten loon- en inkomstenheffing (loon- en inkomstenbelasting plus premies AOW, Anw en AWBZ). Als basis daarvoor worden ramingen voor de macrobedragen van de grondslagen naar belastingschijf gemaakt (box 1) en de in die grondslagen betrokken inkomensbestanddelen (zie paragraaf 3.2.4). Ook worden ramingen gemaakt voor de opbrengst van box 2 en box 3. Ten slotte raamt het Sociale verzekeringsmodel allerlei hiervan afgeleide variabelen die dienen voor analyse van de uitkomsten, als input voor andere rekensystemen en voor presentatie in publicatietabellen.

De ramingsregels van het Sociale verzekeringsmodel zijn voor een deel gebaseerd op microsommen (zie hoofdstuk 2 voor een discussie over de interactie tussen micro en macro). Voor een ander deel gaat het om onderverdelingen van totalen of sommen van onderdelen. Ten slotte zijn er zelfstandige macroramingsregels, bijvoorbeeld voor administratiekosten en renteontvangsten en -betalingen van de sociale verzekeringsfondsen.

3.2.6 Loonvoetenmodel

Het Loonvoetenmodel maakt een raming op macroniveau van het traject tussen het bruto loon en de loonkosten. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen werknemers bij de overheid, in de zorg of in de marktsector. In het traject wordt een groot aantal soorten beloning en werkgeverspremies onderscheiden, te weten de verschillende soorten loondoorbetaling bij ziekte, de verschillende soorten pensioenpremies en de verschillende soorten werkgeverspremies voor werknemersverzekeringen.⁴ Hierbij worden de bedragen voor alle posten in het traject voor een bepaald ramingsjaar geraamd op basis van het niveau in het voorafgaande jaar met behulp van de volumemutatie en de prijsmutatie. De volumemutatie is voor alle posten gelijk aan de mutatie van het arbeidsvolume. De prijsmutatie wordt geraamd door voor de overeenkomstige post in het microtraject de mutatie van de microsom te corrigeren voor de mutatie van het arbeidsvolume.

⁴ Figuur 2.1 bevat een schematisch overzicht van dit traject.

Verder berekent het Loonvoetenmodel gegevens voor het referentiemodel voor de loonruimte in de collectieve sector en worden afgeleide variabelen geraamd ten behoeve van tabellen over de samenstelling van loonkosten voor diverse andere rekensystemen.

Het loonvoetenmodel heeft als input het macrogegevensbestand en berekent een update ervan waarin de hierboven genoemde variabelen aangepast worden.

3.2.7 Koopkrachtmodel

In het koopkrachtmodel wordt de koopkrachtontwikkeling voor huishoudens in een bepaald jaar (het 'prognosejaar') berekend ten opzichte van het daaraan voorafgaande jaar (het 'basisjaar'). Hiervoor worden twee microgegevensbestanden met elkaar vergeleken, te weten het microgegevensbestand van de centrale raming (het 'basispad') voor het basisjaar en het microgegevensbestand van de koopkrachtvariant voor het prognosejaar. De koopkrachtontwikkeling wordt berekend als de mutatie van het nominaal beschikbaar inkomen tussen prognosejaar en basisjaar, gecorrigeerd voor de inflatie en eventuele andere zaken die van incidentele aard zijn.

De koopkrachtvariant wijkt af van het basispad met name ten aanzien van de ontwikkeling van inkomensbestanddelen. Iemands koopkracht wordt berekend gegeven dat zijn 'toestand' niet verandert: hij verandert niet van baan, krijgt geen promotie, wordt niet werkloos of arbeidsongeschikt, gaat niet trouwen of scheiden en wordt zelfs niet ouder. Dit wordt statische koopkrachtontwikkeling genoemd. Ten behoeve van de berekening van deze statische koopkracht moet de gemiddelde ontwikkeling van inkomensbestanddelen geschoond worden voor effecten die samenhangen met veranderingen in de samenstelling van de bevolking. Zo wordt de loonontwikkeling onder meer geschoond voor incidentele loonontwikkeling die samenhangt met een ouder wordende bevolking. Wat resteert, is de contractuele loonstijging bij de lonen en bij uitkeringen de wettelijke indexatie van de uitkeringshoogte. De koopkrachtvariant is een standaard gedefinieerde variant. Als de gebruiker aan het systeem opgeeft dat hij is geïnteresseerd in de raming van de koopkracht, wordt deze variant automatisch gedraaid.

Het Koopkrachtmodel kan worden toegepast op steekproefhuishoudens of standaardhuishoudens. In het geval van steekproefhuishoudens verdeelt het Koopkrachtmodel de steekproef in deelpopulaties voor presentatiedoeleinden. Hierbij moet gedacht worden aan een indeling naar hoofdkomensbron (loon markt, zorg of overheid, verschillende uitkeringen, winst uit onderneming), het al dan niet bestaan van meerdere inkomensbronnen, samenstelling van het huishouden (alleenstaand, alleenverdiener, tweeverdiener, met of zonder kinderen), of inkomensklassen. De koopkrachtontwikkeling van steekproefhuishoudens wordt op twee manieren gepresenteerd. In de eerste plaats in de vorm van tabellen waarbij de mediane koopkracht van een deelpopulatie wordt gepresenteerd. Daarnaast worden ook puntenwolken gepresenteerd waarbij elk huishouden in de deelpopulatie wordt weergegeven als een puntje in een grafiek die inkomensniveau tegen koopkrachtontwikkeling afzet (zie paragraaf 3.3).

3.2.8 Replacement rates en wiggen

Voor de berekening rondom replacement rate en wiggen zijn twee modellen ontwikkeld, te weten het Repwigmodel voor de replacement rate en de gemiddelde wig en het Marwigmodel voor de marginale wig.

De replacement rate is de verhouding tussen het beschikbaar inkomen uit uitkering en uit loon. Het is een indicatie voor het inkomensverlies dat een werknemer lijdt bij ontslag. De gemiddelde wig is het verschil tussen wat een werknemer voor zijn arbeid ontvangt (nominaal beschikbaar inkomen) en wat een werkgever voor die werknemer moet betalen (loonkosten). De gemiddelde wig wordt meestal uitgedrukt als percentage van de loonkosten. De marginale wig geeft aan welk deel van een inkomensstijging niet bij de werknemer terecht komt in de vorm van een hoger beschikbaar inkomen, maar verschuldigd is aan loon- en inkomstenheffing, premies en (vermindering van) toeslagen.⁵

Het Repwigmodel bepaalt de replacement rate en gemiddelde wig voor standaardhuishoudens. Door hiervan een gewogen gemiddelde te nemen resulteert een raming van de macro-economische replacement rate en gemiddelde wig.

Het Marwigmodel bepaalt de marginale wig voor steekproefhuishoudens. Hiertoe wordt een standaard gedefinieerde variant op het basispad gemaakt met een drie procent hoger brutoloon (bij tweeverdieners krijgt één van de twee de verhoging). Het Marwigmodel berekent de marginale wig door voor loonkosten en nominaal beschikbaar inkomen het verschil te bepalen tussen wigvariant en het basispad.

3.3 Input en output

Voor het maken van een raming met MIMOSI is nieuwe input nodig. Input voor MIMOSI kan in drie soorten worden ingedeeld, te weten economische vooruitzichten, beleid en realisaties. Nieuwe informatie met betrekking tot de economische vooruitzichten kan betrekking hebben op nieuwe ramingen voor de loonontwikkeling, de inflatie, werkgelegenheid en werkloosheid, demografische ontwikkelingen, pensioenpremies, economische groei, etc.. Deze informatie is afkomstig van andere gespecialiseerde modellen of rekensystemen binnen het CPB ramingssysteem.

Nieuwe informatie met betrekking tot beleid betreft meestal aanpassingen van parameters van regelingen. Wel of niet koppelen van uitkeringshoogte aan inflatie, aanpassen belasting- en premietarieven, uitbreiden of inkrimpen van dekking van sociale verzekeringen, uitbreiden of inkrimpen van de toegankelijkheid van regelingen, etc. Deze informatie komt beschikbaar via de ministeries, meestal Financiën of SZW.

⁵ In Stegeman, 2002, 'Lange reeksen voor replacement rates en wiggen,' CPB Memorandum 45, worden deze begrippen en de gehanteerde berekeningswijze uitvoerig toegelicht.

Ten slotte kan het beschikbaar komen van realisatiecijfers aanleiding zijn om een nieuwe raming met MIMOSI te maken. Hierbij gaat het niet alleen maar om het verschijnen van nieuwe Nationale rekeningen. Het kan ook gaan om uitvoeringsinformatie van de sociale zekerheidsfondsen of de belastingdienst waarbij nieuwe informatie over uitgekeerde uitkeringen, aantallen uitkeringen en belasting- en premieontvangsten beschikbaar komt. Ook worden cao's bijgehouden zodat de meest recente ontwikkelingen op dat vlak in de lonen kunnen worden verwerkt.

De output van MIMOSI bestaat uit tabellen en grafieken. Deze kunnen worden onderverdeeld naar de eerder genoemde thema's (koopkracht, loonkostenontwikkeling, sociale zekerheid, en premies en loon-/inkomstenbelasting) en naar bestemming. Als bestemmingen worden onderscheiden de publicatie, interne gebruikers en externe gebruikers. Interne gebruikers zijn andere specialisten binnen het CPB die de output van MIMOSI nodig hebben als input voor hun eigen modellen of analyses. Het gaat om tabellen voor het macro-economische model (SAFFIER), voor het belastingmodel, voor het collectieve uitgavenmodel, voor het ramingsmodel van de zorg en voor het pensioenpremiemodel. Externe gebruikers zijn vooral ministeries, met name Financiën en SZW, en zij ontvangen boeken/mappen met daarin alle tabellen die MIMOSI genereert. De belangrijkste MIMOSI output voor CEP en/of MEV is naar thema gerangschikt in tabel 3.1. Bijlage C bevat voorbeelden van deze tabellen uit het Centraal Economisch Plan 2008.

Tabel 3.1 MIMOSI in CEP en MEV

Koopkracht-ontwikkeling	Tabel 4.1 Kerngegevens Collectieve financiën en koopkracht <ul style="list-style-type: none"> ▪ koopkracht, mediaan alle huishoudens Tabel 4.6 Koopkracht naar huishoudtype, inkomensbron en huishoudinkomen Puntenwolven van Koopkracht naar huishoudtype, inkomensbron en huishoudinkomen (alleen MEV) Bijlage 2 Kerngegevens voor Nederland <ul style="list-style-type: none"> ▪ koopkracht, mediaan alle huishoudens Bijlage 12 Nominaal beschikbare inkomens, 2008 Bijlage 13 Koopkracht, wig, sociale lasten en koppeling
Loonkosten-ontwikkeling	Tabel 3.4 Prijzen en lonen <ul style="list-style-type: none"> ▪ opbouw loonvoet marktsector Bijlage 2 Kerngegevens voor Nederland <ul style="list-style-type: none"> ▪ loonsom per werknemer marktsector Bijlage 7 Prijzen en lonen <ul style="list-style-type: none"> ▪ loonvoet marktsector
Sociale zekerheids-uitgaven	Tabel 4.3 Collectieve uitgaven <ul style="list-style-type: none"> ▪ sociale zekerheid Bijlage 9 Kerngegevens collectieve financiën <ul style="list-style-type: none"> ▪ collectieve uitgaven sociale zekerheid Bijlage 10 Sociale zekerheid
Premies en loon- en inkomstenbelasting	Tabel 4.5 Belasting- en premieontvangsten <ul style="list-style-type: none"> ▪ loon- en inkomstenheffing ▪ premie werknemersverzekeringen ▪ ZVW-premies Bijlage 9 Kerngegevens collectieve financiën <ul style="list-style-type: none"> ▪ premies wettelijke sociale verzekering ▪ EMU-saldo wettelijke sociale verzekering Bijlage 11 Belasting- en premietarieven

---

4 Varianten

In dit hoofdstuk passeert een aantal varianten de revue. De varianten kennen een van het basispad afwijkende raming vanwege een alternatief macro-economisch beeld of vanwege een alternatief beleidsscenario. Door de uitkomsten van MIMOSI voor de variant te vergelijken met die van het basispad wordt inzicht verkregen in de werking van MIMOSI. Het basispad ten opzichte waarvan de effecten van de variant worden gepresenteerd, wordt gevormd door de jaren 2009 en 2010 van de middellange termijn raming van september 2007 (CPB Document 151). In de tabellen wordt overigens gesproken over t en $t+1$, om aan te geven dat de gepresenteerde effecten niet tijdgebonden zijn. Tenzij anders vermeld wordt de maatregel in jaar t toegepast, en werkt dit eventueel door naar jaar $t+1$.

De varianten zijn bedoeld ter illustratie van de werking van MIMOSI en mogen niet geïnterpreteerd worden als spoorboekjes. Allerlei gedragsreacties en doorwerkingen blijven immers in MIMOSI buiten beschouwing. In de variant met de contractloonverhoging wordt bijvoorbeeld de doorwerking op prijzen, werkgelegenheid, werkloosheid en zorguitgaven niet meegenomen. Bij de gerapporteerde effecten moet tevens aangetekend worden dat de varianten niet zijn doorgerekend met andere specialistische modellen of rekensystemen, zoals het zorgmodel bij de variant over zorguitgaven (paragraaf 4.9). Mede door deze twee beperkingen wijken de hier gepresenteerde effecten af van de effecten van een volledige analyse. De huidige analyse is in dit opzicht dus partieel.

Er is voor gekozen om substantiële impulsen te geven, zoals een 5% hoger contractloon of 3% extra inflatie. Deze impulsen komen in de praktijk zelden voor, maar zijn voor het huidige doel geschikt omdat dan duidelijke effecten te zien zijn op bijvoorbeeld de opbrengst van de loon- en inkomstenheffing, sociale zekerheidsuitgaven of koopkrachtontwikkeling.

De resultaten van een variant worden gepresenteerd in een tabel. Hoewel deze niet bij elke variant hetzelfde is, omdat er bij de ene variant andere variabelen van belang zijn dan bij de andere, is de opzet in beginsel wel steeds hetzelfde, te weten:

- Budgettaire effecten
  - Uitgaven sociale zekerheid en arbeidsmarkt (SZA)
  - Belasting- en premieheffing (EMU definitie)
  - Loonkosten overheid en overig
- Effecten op de loonvoet
  - Loonvoet marktsector
- Effecten op de koopkracht
  - Mediane koopkracht alle huishoudens

In de tabel wordt steeds de afwijking van het *niveau* van een variabele ten opzichte van het basispad gepresenteerd, zowel in mln euro's als in procenten tenzij anders aangegeven. Als het verschil met het basispad van jaar t op jaar t+1 constant blijft, is de ontwikkeling van de variabele in jaar t+1 in de variant gelijk aan die in het basispad en beperkt het effect van de variant zich tot een eenmalige sprong in jaar t. Als de het verschil van jaar t op jaar t+1 toeneemt (afneemt), is de *ontwikkeling* van de variabele in de variant groter (kleiner) dan in het basispad. De variant heeft dan ook na jaar t effect op betreffende variabele.

De volgende tien varianten worden in dit hoofdstuk besproken:

1. Hoger contractloon (5%);
2. Hoger minimumloon (5%);
3. Hogere inflatie (3%; consumentenprijsindex (CPI));
4. Verlaging van de tarieven inkomstenbelasting (3%-punt);
5. Hogere Algemeen werkloosheidsfondspremie (Awf) voor werkgevers (2%-punt);
6. Hogere werkgelegenheid (30 000 arbeidsjaren)
7. Verhoging van de inkomensafhankelijke arbeidskorting ('Earned Income Tax Credit'; EITC) tussen de eerste en tweede inkomensgrens (3%-punt);
8. Verhoging van de algemene heffingskorting (250 euro);
9. Hogere zorguitgaven (2 mld euro);
10. Verhoging van het kindgebonden budget (30%).

4.1 Hoger contractloon voor werknemers

In deze variant stijgen de contractlonen met 5%-punt extra in jaar t, zowel voor markt als voor zorg en overheid. De opbrengsten loon- en inkomstenheffing (LH/IH) stijgen door een toegenomen premie- en belastingplichtige loonsom. Vanwege de Wet Koppeling met Afwijkingsmogelijkheid (WKA) stijgen de uitkeringshoogtes en daarmee de totale uitkeringslasten. In tabel 4.1 staan de gedetailleerde effecten van de contractloonstijging.⁶

Het wettelijk minimumloon (WML) stijgt automatisch mee met de contractlonen. Dit gebeurt via de WKA. Op 1 januari wordt het minimumloon met de helft van de contractloonstijging (in dit geval dus met 2,5%) opgehoogd. Op 1 juli wordt het minimumloon dan nogmaals met 2,5% verhoogd. Door deze aanpassing per 1 januari en 1 juli bedraagt de cumulatieve stijging van het

⁶ In deze variant wordt (onder meer) geen rekening gehouden met het effect dat een hoger contractloon heeft op werkgelegenheid en inflatie. Ook wordt er geen rekening mee gehouden dat, als gevolg van de contractloonstijging, de kosten van de zorg omhoog gaan. De ZVW-tarieven blijven hierdoor ook ongewijzigd. In paragraaf 4.3 worden gevolgen van extra inflatie besproken, paragraaf 4.6 presenteert een werkgelegenheidsvariant en paragraaf 4.9 bespreekt de gevolgen van een stijging van de zorguitgaven.

Tabel 4.1 Effecten van 5% hoger contractloon (markt, zorg en overheid)^a

	t	t+1	t	t+1
	mln euro		in %	
SZA-uitgaven	1600	2100	2,6	3,4
wv. werknemersverzekeringen	570	710	3,9	4,9
wo. WW	210	250	4,1	4,9
wo. WAO/WIA	360	470	3,9	5,0
wv. volksverzekeringen	780	1100	2,6	3,5
wo. AOW	730	1000	2,6	3,5
wv. voorzieningen	240	290	1,5	1,8
wo. WWB	110	150	3,0	4,0
wo. Kindgebonden budget	- 70	- 90	- 7,7	- 7,7
wo. WAJONG	90	120	3,8	4,8
Zorgtoeslag	- 210	- 270	- 5,6	- 6,9
LH/IH (EMU-definitie)				
Totaal, na kortingen	5600	6300	6,6	6,9
wv. belasting	4500	4800	8,6	8,7
wv. premies volksverzekeringen	1100	1500	3,3	4,2
Totale kortingen	120	70	0,3	0,2
Premies werknemersverzekeringen	740	810	5,0	5,3
Premies ZVW	330	750	1,1	2,4
Loonkosten overheid	2100	2300	4,5	4,7
Loonvoet marktsector, gemiddeld per arbeidsjaar			4,7	4,8
Koopkracht, mediaan alle huishoudens			3,5	3,7
Koopkracht, mediaan, alleenverdiener <175%WML			2,8	2,8
Koopkracht, mediaan, alleenverdiener 175-350% WML			3,3	3,2
Koopkracht, mediaan, alleenverdiener >350% WML%			3,9	3,8

^a Gecumuleerde effecten als afwijkingen van het centrale pad.

minimumloon 5,1%. Hiervan komt driekwart terecht in jaar t en één kwart in jaar t+1.⁷

De uitgaven aan werknemersverzekeringen stijgen door koppeling van de uitkeringshoogte aan WML en contractloon. De arbeidsongeschiktheidsuitkeringen groeien mee met de ontwikkeling van het minimumloon. De WW-uitkeringen groeien mee met de contractloonontwikkeling (Sectorfondsen (Sfn) en Uitvoeringsfonds voor de overheid (Ufo)) of met een gewogen gemiddelde van de loonontwikkeling en de minimumloonontwikkeling (Awf).

De uitgaven aan AOW-uitkeringen nemen toe door een toename van de bruto uitkeringshoogte. De bruto AOW-uitkeringen zijn in t+1 3,5% hoger dan in het basispad en blijven daarmee wat achter bij het bruto minimumloon. Dit komt doordat de netto AOW-uitkeringen gekoppeld zijn aan het netto minimumloon. Deze laatste stijgt met 1,6% in jaar t en 3,1% in jaar

⁷ In de huidige variant bedraagt de minimumloonstijging in jaar t een kleine 3,9% en in jaar t+1 een kleine 1,2%. Dit betekent dat de minimumloonstijging in jaar t wat hoger is dan driekwart van het totaal. Dit hangt vooral samen met afrondingsregels rondom de vaststelling van het maandelijkse minimumloon en is niet een algemeen geldende uitkomst: een andere uitgangssituatie in het basispad had het afrondingseffect net naar de andere kant kunnen doen uitslaan.

t+1. Om eenzelfde verhoging van de netto AOW uitkering te realiseren is een brutoverhoging van 2,6% en 3,5% respectievelijk nodig.

De uitgaven aan sociale voorzieningen stijgen ook. Net als bij de sociale verzekeringen is dit enkel een prijseffect: de Wet Werk en Bijstand (WWB) en de Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (Wajong) uitkeringen zijn via de WKA gekoppeld aan het minimumloon en nemen daardoor zowel in jaar t als t+1 toe. De uitgaven aan het kindgebonden budget en de zorgtoeslag nemen juist af. Deze regelingen zijn namelijk inkomensafhankelijk en door hogere lonen worden de toeslagen lager. De inkomensgrenzen van beide regelingen blijven immers onveranderd. Alles tezamen nemen de SZA uitgaven toe met respectievelijk 1,6 en 2,1 mld euro in de jaren t en t+1.

Door het hogere contractloon stijgen de LH/IH opbrengsten met 5,7 mld euro in jaar t en met 6,3 mld in jaar t+1. Hiermee stijgen de LH/IH ontvangsten sneller dan de contractlonen, hetgeen de weerspiegeling is van de progressiewerking: door de loonstijging komen steeds meer belastingplichtigen in hogere schijven terecht, hetgeen meer dan proportioneel extra belasting opbrengt. Doordat premies volksverzekeringen (AOW, Anw en AWBZ) alleen over de eerste twee schijven worden geheven nemen zij juist minder dan proportioneel toe. De premies stijgen alleen doordat meer mensen de eerste en de tweede schijf 'volmaken'. Mensen die in het basispad een inkomen hebben dat lager is dan de gecumuleerde lengte van de eerste en tweede schijf, betalen nu ook premie over hun extra inkomen in de variant. Mensen die in het basispad een inkomen hebben dat hoger is dan de gecumuleerde lengte van de eerste en tweede schijf gaan over hun extra inkomen helemaal geen extra premies betalen, maar enkel meer belasting.

De premies werknemersverzekering worden berekend als percentage van het loon, waardoor de opbrengsten hiervan ook toenemen bij een contractloonstijging (740 mln euro en 810 mln euro in de jaren t en t+1). Deze grondslagvergroting leidt ook tot hogere ontvangsten voor de inkomensafhankelijke bijdrage Zorgverzekeringswet (ZVW) van 330 mln euro in jaar t oplopend tot 750 mln euro in jaar t+1.

Tot slot nemen de loonkosten van de overheid toe met ruim 2 mld euro in beide jaren. Voor bedrijven is dit 12 mld euro.

De loonvoet marktsector is in jaar t met 4,7% hoger ten opzichte van de basis. De stijging is lager dan de contractloonstijging van 5% doordat de bijdrage van de sociale lasten aan de loonvoet 0,2%-punt lager uitkomt. Dit komt doordat de inkomensbovengrens voor de inkomensafhankelijke bijdrage ZVW met vertraging wordt aangepast aan de contractloonstijging. Pas in jaar t+1 wordt deze dus met 5% verhoogd. Hierdoor blijven in jaar t de sociale lasten achter bij de contractloonontwikkeling en is de bijdrage van de sociale lasten aan de loonvoet lager. In jaar t+1 geldt het omgekeerde, want dan stijgt de inkomensgrens meer dan de lonen, waardoor de bijdrage van de sociale lasten aan de loonvoetontwikkeling hoger is dan in het basispad. De premiegrens werknemersverzekeringen en de Awf-franchise stijgen ook in

deze variant, omdat beide gekoppeld zijn aan het WML. Echter, de verhoging van de sociale lasten door de hogere premiegrens werknemersverzekeringen valt weg tegen de verlaging van de sociale lasten door de hogere Awf-franchise.

De koopkracht stijgt in jaar t met 3,5%. Niet alleen werknemers, maar ook de uitkeringsgerechtigden en de 65-plussers gaan erop vooruit, doordat de verhoging van de contractlonen doorwerkt in het minimumloon en daarmee in uitkeringen en AOW. In tabel 4.1 is ook de koopkracht opgenomen voor werknemers die alleenverdiener zijn. Binnen deze groep worden drie inkomensniveaus onderscheiden. Voor de hogere inkomensgroep neemt de koopkracht het meest toe, omdat zij veelal geen recht hebben op inkomensafhankelijke toeslagen. De lagere inkomens hebben dat juist wel en verliezen bij een inkomensstijging een deel van deze toeslagen, hetgeen de koopkrachttoename drukt.

In jaar t+1 gaan de midden- en hogere inkomens er qua koopkracht iets op achteruit ten opzichte van het basispad. Dit komt door de inkomensafhankelijke bijdrage ZVW. Deze bijdrage wordt door de werkgever betaald, maar de werknemer is hierover loonheffing over verschuldigd. De inkomensgrens voor de inkomensafhankelijke bijdrage ZVW volgt de contractloonstijging met een jaar vertraging. In jaar t, waarin de contractlonen met 5% stijgen, blijft de grens ongewijzigd. Dat is gunstig voor de koopkracht, want deze wordt dan niet negatief beïnvloed door extra loonheffing over extra inkomensafhankelijke bijdrage. In jaar t+1 is de situatie omgekeerd. Het belastbaar inkomen, en daarmee de loonheffing, stijgt meer dan het bruto inkomen door de extra stijging van de inkomensafhankelijke bijdrage ZVW. De koopkracht daalt hierdoor. De koopkracht van lagere inkomens, die de inkomensgrens niet halen, heeft hier geen last van. De mediane koopkracht over alle huishoudens stijgt toch nog licht in jaar t+1, doordat het inkomen van uitkeringsgerechtigden stijgt door de koppeling van de uitkeringshoogte aan het WML.

4.2 Hoger wettelijk minimumloon

In deze variant wordt het minimumloon met 5% verhoogd.⁸ Dit verloopt in twee stappen: 2,5% in januari en 2,5% in juli in jaar t. Dit is gedaan omdat dit vaak de praktijk is bij aanpassing van het minimumloon. Door deze splitsing komt de cumulatieve verhoging van het minimumloon op jaarbasis uit op 3,9% in jaar t en op 5,1% in jaar t+1. Het belangrijkste gevolg ervan is dat de uitgaven aan uitkeringen toenemen, omdat deze vaak gekoppeld zijn aan het minimumloon. In tabel 4.2 staan de gedetailleerde effecten van de minimumloonstijging.

⁸ Alleen het minimumloon voor de WKA is verhoogd. Er zijn natuurlijk ook werkenden die het minimumloon (of net iets meer) verdienen. Die lonen zijn in deze variant niet verhoogd.

Tabel 4.2 Effecten van een 5% hoger minimumloon^{a,b}

	t	t+1	t	t+1
	mln euro		in %	
SZA-uitgaven	1400	1900	2,3	3,1
wv. werknemersverzekeringen	420	560	2,9	3,8
wo. WW	110	150	2,2	3,0
wo. WAO/WIA	310	400	3,3	4,3
wv. volksverzekeringen	770	1100	2,6	3,5
wo. AOW	730	1000	2,5	3,4
wv. voorzieningen	180	250	1,2	1,6
wo. WWB	110	150	3,0	4,0
wo. WAJONG	70	110	3,1	4,2
Zorgtoeslag	- 70	- 120	- 1,8	- 3,1
LH/IH (EMU-definitie)				
Totaal, na kortingen	480	720	0,6	0,8
wv. belasting	230	280	0,4	0,5
wv. premies volksverzekeringen	250	430	0,8	1,2
Totale kortingen	- 40	- 100	- 0,1	- 0,3
Premies werknemersverzekeringen	20	60	0,2	0,4
Premies ZVW	60	80	0,2	0,2
Loonvoet marktsector, gemiddeld per arbeidsjaar			0,0	0,0
Koopkracht, mediaan alle huishoudens			0,4	0,6
Koopkracht, mediaan, alleenverdiener <175% WML			0,1	0,1
Koopkracht, mediaan, uitkeringsgerechtigden			2,1	2,7
Koopkracht, mediaan, 65-plussers			1,3	1,8

^a Gecumuleerde effecten als afwijkingen van het centrale pad.

^b De verhoging van het minimumloon vindt in twee stappen plaats, te weten 2,5% in januari en 2,5% in juli.

Vanwege de koppeling aan het minimumloon (WKA), nemen de SZA uitgaven met 1,4 mld euro in jaar t, oplopend tot 1,9 mld euro in jaar t+1. De stijging bij de WW komt volledig voor rekening van de Awf, aangezien de Sfn en Ufo uitkeringen niet aan het minimumloon, maar aan het contractloon zijn gekoppeld. De arbeidsongeschiktheidsuitkeringen stijgen ook mee met het minimumloon, behalve de uitkeringen voor Inkomensvoorziening Volledig Arbeidsongeschikten (IVA) die voor een deel meestijgen met de contractlonen. Hierdoor stijgen de uitgaven aan arbeidsongeschiktheidsuitkeringen iets minder dan in paragraaf 4.1, waar de contractlonen werden verhoogd met 5%. De AOW-uitkeringen volgen hetzelfde pad als in paragraaf 4.1. De uitkeringshoogte van de sociale voorzieningen is grotendeels gekoppeld aan het minimumloon. Daarom stijgen ook hier de uitkeringslasten (met 180 mln en 250 mln), vooral bij de budgettair twee grootste regelingen hierbinnen: de WWB en de Wajong. De uitgaven aan zorgtoeslag nemen af met respectievelijk 70 en 120 mln euro, omdat het inkomen van veel huishoudens met een laag inkomen omhoog gaat. Weliswaar wordt de inkomensgrens voor de zorgtoeslag aangepast aan het minimumloon, maar dit weegt niet op tegen het inkomenseffect.

Aan de inkomstenkant stijgen de belasting- en premieopbrengsten. Dit komt vooral doordat uitkeringsontvangers meer belastingen en premies gaan betalen. Hetzelfde geldt voor de premies werknemersverzekeringen en de premies ZVW. Het totaal aan heffingskortingen neemt af, omdat uitkeringsontvangers door een hoger inkomen minder recht hebben op inkomensafhankelijke kortingen. Uiteindelijk zijn de LH/IH opbrengsten in jaar t 480 mln euro hoger, oplopende tot 720 mln euro in jaar t+1. Het effect in jaar t+1 is iets groter dan in jaar t vanwege de splitsing van de WKA-aanpassing.

De verhoging van het WML voor de WKA heeft geen invloed op de lonen of de sociale lasten, zodat de loonkosten ongemoeid blijven. Wanneer ook het loon van de werknemers met minimumloon zou toenemen, zou de loonvoet ook toenemen. De verhoging van de aan het WML gekoppelde premiegrens werknemersverzekeringen en Awf-franchise heeft geen gevolgen voor de totale sociale lasten, omdat de toename door de hogere premiegrens wegvalt tegen de afname door de hogere franchise.

De toename van de koopkracht in jaar t is 0,4%. De koopkracht van uitkeringsgerechtigden en 65-plussers stijgt, doordat hun inkomen gekoppeld is aan het minimumloon. Van de werknemers gaat alleen de laagste inkomensgroep er in koopkracht op vooruit. Dit komt doordat in deze groep de meeste huishoudens recht hebben op huurtoeslag en deze neemt toe. De huurtoeslag hangt af van zowel het inkomen als het minimumloon. Hoe hoger het inkomen, hoe lager de huurtoeslag en hoe hoger het minimumloon, hoe hoger de huurtoeslag. In deze variant blijft het inkomen constant en stijgt alleen het minimumloon, waardoor de huurtoeslag hoger is. In jaar t+1 is de mediane koopkrachtstijging over alle huishoudens 0,2%, zodat de gecumuleerde koopkrachtstijging dan 0,6% is. De stijging van het minimumloon is in jaar t+1 maar een kleine 1,2% tegen een kleine 3,9% in jaar t en dus stijgen de uitkeringen en AOW ook veel minder en is de koopkrachtstijging lager.

4.3 Hogere inflatie

In deze variant stijgt de consumentenprijsindex (CPI) in jaar t met 3%-punt meer dan in het basispad. In jaar t+1 vinden er geen mutaties plaats, maar ook daar is de CPI dus nog steeds 3% hoger dan in het basispad. De budgettaire effecten van deze CPI-stijging zijn in jaar t klein. In jaar t+1 zijn de budgettaire effecten groter, doordat onder andere de lengte van de belasting-schijven wordt aangepast en enkele SZA-regelingen vertraagd meelopen met de inflatie. In

tabel 4.3 staan de gedetailleerde effecten van deze hogere CPI.⁹

In jaar t zijn de enige budgettaire effecten van de hogere CPI een stijging van 10 mln euro van de administratiekosten bij de sociale verzekeringen en voorzieningen en een verhoging van de kinderbijslag met 40 mln euro (zie onder). De administratiekosten stijgen omdat deze voor een kwart meelopen met de CPI.

In jaar t+1 zijn de budgettaire effecten aanzienlijk groter. Dit komt vooral doordat de lengtes van de belastingschijven in dat jaar via de tabelcorrectiefactor voor de helft (1,5%) worden aangepast aan de CPI-verhoging. Dit gebeurt pas in het jaar na de verhoogde CPI, waardoor dit geen effecten heeft in jaar t, maar enkel in de jaren daarna.¹⁰

De SZA-uitgaven nemen met 300 mln euro toe. Dit komt vooral voor rekening van de AOW (160 mln), de kinderbijslag (100 mln) en het kindgebonden budget (20 mln). De hogere AOW-uitkeringen worden in het geheel veroorzaakt door de netto-nettokoppeling. Doordat de lengte van de eerste schijf toeneemt, daalt de belasting- en premieheffing over het minimumloon, omdat een kleiner deel van het minimumloon in de tweede schijf valt (waar het belasting- en premietarief vanzelfsprekend hoger is). Het netto minimumloon neemt dus toe. Vanwege de netto-nettokoppeling moeten daardoor de AOW-uitkeringen worden verhoogd. Het kindgebonden budget (zowel de uitkeringen per kind als de inkomensgrens) wordt automatisch verhoogd met de tabelcorrectiefactor van 1,5%, waardoor de uitgaven hiervan met 20 mln euro toenemen. De kinderbijslag is automatisch gekoppeld aan de CPI, waardoor vanaf het derde kwartaal van jaar t de kinderbijslag met 3% stijgt.

De belasting- en premieopbrengsten na aftrek van de kortingen dalen. Dit wordt voor een groot deel veroorzaakt door toename van de heffingskortingen die worden opgehoogd met de tabelcorrectiefactor. Daarnaast speelt bij de belastingopbrengsten een rol dat door de verlenging van de schijven een groter gedeelte van het inkomen in lagere schijven terecht komt, waardoor het gemiddelde belastingtarief daalt, hetgeen de belastingopbrengsten verder verlaagt. Omgekeerd zorgt de verlenging van de schijven juist voor een vergroting van de premiegrondslagen, hetgeen het effect van gestegen heffingskortingen op de premieontvangsten voor een deel teniet doet.

De loonvoet wijzigt niet door de verhoging van de CPI. Noch de brutolonen, noch de sociale lasten zijn direct aan de CPI gekoppeld.

In deze variant is de verandering van het nominaal beschikbaar inkomen van jaar t-1 naar jaar t voor de meeste huishoudens ongewijzigd. De hogere inflatie (CPI) betekent echter dat men met hetzelfde besteedbaar inkomen minder kan consumeren en de koopkracht dus lager is.

⁹ Een hogere inflatie heeft ook invloed op de loonvorming, met daarvan afgeleid effecten op het minimumloon en de hoogte van de uitkeringen. Deze terugkoppelingseffecten zijn in deze variant niet meegenomen. In deze variant wordt er geen rekening mee gehouden dat, als gevolg van de snellere inflatie, ook de kosten van de zorg sneller zullen stijgen, hetgeen op zijn beurt tot aanpassing van zorgpremies en zorgtoeslag aanleiding geeft. In paragraaf 4.1 worden de gevolgen van een snellere contractloonstijging besproken en in paragraaf 4.9 die van een stijging van de zorguitgaven.

¹⁰ In jaar t+2 wordt de tabelcorrectiefactor nogmaals opgehoogd met 1,5% om de totale CPI verhoging door te laten werken in de schijflengtes en enkele SZA-regelingen.

Doordat de kinderbijslag gekoppeld is aan de CPI neemt voor huishoudens met kinderen het nominaal beschikbaar inkomen toe in jaar t. Deze toename is echter niet voldoende om de hogere CPI te compenseren.

In jaar t+1 neemt de koopkracht licht toe, waardoor de gecumuleerde koopkrachtdaling wat minder groot is. De stijging wordt veroorzaakt door de koppeling van veel regelingen aan de CPI. Zo worden de belastingschijven verlengd en stijgen onder meer de algemene heffingskorting, de arbeidskorting, de combinatiekorting en de ouderenkorting als gevolg van de hogere CPI. De AOW en de bijstand stijgen ook. Dit komt doordat de verlenging van de belastingschijven en de hogere algemene heffingskortingen een hoger netto minimumloon geven en dat resulteert, via de netto-nettokoppeling, in een hogere AOW en bijstand.

Tabel 4.3 Effecten van een 3% hogere CPI^a

	t	t+1	t	t+1
	mln euro		in %	
SZA-uitgaven	60	300	0,1	0,5
wv. werknemersverzekeringen	10	10	0,1	0,1
wo. WW	10	10	0,1	0,1
wo. WAOWIA	10	10	0,1	0,1
wv. volksverzekeringen	0	160	0,0	0,5
wo. AOW	0	160	0,0	0,5
wv. voorzieningen	40	130	0,3	0,8
wo. Kindgebonden budget	0	20	0,0	1,8
wo. Kinderbijslag	40	100	1,5	3,0
LH/IH Kas (EMU-definitie)				
Totaal, na kortingen	0	- 910	0,0	- ,0
wv. belasting	0	- 810	0,0	- 1,5
wv. premies volksverzekeringen	0	- 100	0,0	- 0,3
Totale kortingen	0	620	0,0	1,7
wo. algemene heffingskorting	0	440	0,0	1,8
Loonvoet marktsector, gemiddeld per arbeidsjaar			0,0	0,0
Koopkracht, mediaan alle huishoudens			- 2,9	- 2,3

^a Gecumuleerde effecten als afwijkingen van het centrale pad.

4.4 Verlaging van de tarieven inkomstenbelasting

In deze variant worden de IB-tarieven van box 1 met 3%-punt verlaagd. Dit geldt alleen voor de tweede, derde en vierde (open) schijf, want het belastingtarief in de eerste schijf is al lager dan 3%, namelijk 2,4%. De belangrijkste verandering treedt uiteraard op bij de belastingopbrengsten, die sterk dalen. Ook via de netto-nettokoppeling is er een effect op sommige uitkeringen. In tabel 4.4 staan de gedetailleerde effecten van deze belastingverlaging.

Het belangrijkste effect van de belastingverlaging is logischerwijs een daling van de totale belasting- en premieopbrengsten. Deze inkomsten dalen met 4,6 mld euro in jaar t en met nog eens 0,3 mld euro in jaar t+1 waardoor in dat jaar de ontvangsten 4,9 mld euro lager zijn dan in het basispad. Dit effect is uiteraard verdeeld over schijf twee, drie en vier, waarbij de tweede schijf het grootste deel voor z'n rekening neemt, doordat de grondslagen van de derde en vierde schijf aanzienlijk kleiner zijn dan de grondslag van de tweede schijf.

De SZA uitgaven stijgen met 100 mln euro in jaar t en met 130 mln euro in jaar t+1. Dit is bijna geheel toe te schrijven aan de AOW en de WWB. Via de netto-nettokoppeling wordt immers de hoogte van deze netto uitkeringen aangepast aan het netto minimumloon. Door de belastingverlaging verandert deze laatste en worden de bruto AOW en WWB uitkeringen automatisch opgehoogd.

Tabel 4.4 Effecten van een 3%-punt verlaging van de IB-tarieven in de 2e, 3e en 4e schijf^a

	t	t+1	t	t+1
	mln euro		in %	
SZA-uitgaven	100	130	0,2	0,2
wo. volksverzekeringen	90	110	0,3	0,4
wo. AOW	90	110	0,3	0,4
LH/IH (EMU-definitie)				
Totaal, na kortingen	- 4600	- 4900	- 5,4	- 5,4
wv. belasting	- 4800	- 4800	- 9,1	- 8,8
wv. premies volksverzekeringen	240	- 80	0,7	- 0,2
Loonvoet marktsector, gemiddeld per arbeidsjaar			0,0	0,0
Koopkracht, mediaan alle huishoudens			1,5	1,5

^a Gecumuleerde effecten als afwijkingen van het centrale pad.

De loonvoeten veranderen niet. De koopkracht neemt toe in jaar t, omdat de meeste huishoudens minder belasting gaan betalen. Alleen de huishoudens met lage inkomens of hoge aftrekposten profiteren niet van de belastingverlaging, omdat zij geen belasting betalen. In jaar t+1 is het effect op de koopkrachtontwikkeling nihil, zodat het gecumuleerde koopkrachteffect 1,5% blijft. Dit komt doordat de toename van het nominaal beschikbaar inkomen in jaar t+1 ongeveer gelijk is aan de toename in jaar t.

4.5 Hogere Awf-premie werkgevers

In deze variant wordt de Awf-premie voor werkgevers met 2%-punt verhoogd tot 5,55% in jaar t en 5,45% in jaar t+1. Budgettair blijven de gevolgen vrijwel beperkt tot een stijging van de SV-premies. In tabel 4.5 staan de effecten van de verhoging van de Awf-premie.

Het enige budgettaire effect van belang is een verhoging van de premies werknemersverzekeringen met respectievelijk 1,3 en 1,4 mld euro in de jaren t en t+1. Dit komt uiteraard volledig voor rekening van de werkgeverspremie voor het Awf. Dit heeft een opwaarts effect op de loonkosten van bedrijven. Voor een beperkt aantal werknemers (onder andere werknemers op contractbasis) moet ook de overheid Awf-premie betalen. Zoals te zien gebeurt er niets met de uitkeringslasten.

Tabel 4.5 Effecten van een 2%-punt verhoging van de Awf-premie werkgevers^a

	t	t+1	t	t+1
	mln euro		in %	
SZA-uitgaven	0	0	0,0	0,0
LH/IH (EMU-definitie)				
Totaal, na kortingen	0	0	0,0	0,0
Premies werknemersverzekeringen	1300	1400	9,1	9,2
wv. bedrijven	1300	1400	9,4	9,4
wv. overheid	40	40	0,1	0,1
Loonvoet marktsector, gemiddeld per arbeidsjaar			0,5	0,5
wo. WW-premie			0,5	0,5
Koopkracht, mediaan alle huishoudens			0,0	0,0

^a Gecumuleerde effecten als afwijkingen van het centrale pad.

De verhoging van de Awf-premie voor werkgevers leidt tot een stijging van de loonvoet. Alle overige bestanddelen van de loonvoet blijven gelijk. De verhoging van het werkgeversdeel van de Awf-premie heeft ceteris paribus geen gevolgen voor de koopkracht.

4.6 Hogere werkgelegenheid

In deze variant wordt de werkgelegenheid in de marktsector verhoogd met 30 000 arbeidsjaren. Tegelijkertijd wordt de werkloze beroepsbevolking (WBB) met 30 000 verlaagd. Deze variant is dus een vereenvoudigde versie van een situatie van hoogconjunctuur: een stijgende werkgelegenheid en een dalende werkloosheid. Het mes snijdt aan twee kanten. Enerzijds nemen de uitkeringslasten af en anderzijds nemen de grondslagen voor belastingen en premies toe. Hierbij is aangenomen dat de extra werkgelegenheid gemiddeld hetzelfde loon verdient als in het basispad. Als de extra werkgelegenheid vooral laagbetaalden betreft, is het grondslagverbredende effect op belastingen en premies kleiner. In tabel 4.6 staan de gedetailleerde effecten van deze hogere werkgelegenheid.

Tabel 4.6 Effecten van een verhoging van de werkgelegenheid met 30 000 arbeidsjaren^a

	t	t+1	t	t+1
	mln euro		in %	
SZA-uitgaven	- 330	- 400	- 0,6	- 0,6
wo. werknemersverzekeringen	- 280	- 290	- 1,9	- 2,0
wo. WW	- 280	- 290	- 5,6	- 5,7
wo. voorzieningen	- 50	- 110	- 0,3	- 0,7
wo. WWB	- 40	- 90	- 1,1	- 2,5
Zorgtoeslag	- 20	- 20	- 0,4	- 0,5
LH/IH (EMU-definitie)				
Totaal, na kortingen	420	430	0,5	0,5
wv. belasting	360	210	0,7	0,4
wv. premies volksverzekeringen	60	220	0,2	0,6
Totale kortingen	50	60	0,2	0,2
wo. arbeidskortingen	40	40	0,4	0,5
Premies werknemersverzekeringen	90	100	0,6	0,6
Premies ZVW	50	50	0,2	0,2
Loonvoet marktsector, gemiddeld per arbeidsjaar			0,0	0,0
Koopkracht, mediaan alle huishoudens			0,0	0,0

^a Gecumuleerde effecten als afwijkingen van het centrale pad.

De SZA-uitgaven zijn in jaar t 330 mln euro lager dan in het basispad en 400 mln euro in jaar t+1. Dit komt vooral voor rekening van een kleiner uitkeringsvolume bij de werkloosheidsuitkeringen en de bijstandsuitkeringen.¹¹ De uitkeringslasten van volksverzekeringen veranderen in de praktijk meestal niet door een conjunctuurschok, omdat deze vooral afhankelijk zijn van demografie (AOW en AWBZ) en andere structurele oorzaken die niet afhankelijk zijn van de conjunctuur. Binnen de WW gebeurt er niets met de Ufo-uitkeringen, want alle extra werkgelegenheid komt bij bedrijven terecht. Het WWB uitkeringsvolume daalt want een deel van de daling van de WBB komt daar terecht.

De LH/IH opbrengsten na kortingen stijgen doordat mensen meer belasting betalen, omdat ze zijn gaan werken. Hierdoor wordt er ook meer gebruik gemaakt van arbeidskortingen (40 mln euro), waardoor de extra LH/IH opbrengsten enigszins gedrukt worden.

De loonvoet marktsector en sociale lasten blijven gelijk, omdat het hier om kosten per werknemer gaat. De totale loonkosten worden voor een bedrijf natuurlijk wel groter, wanneer zij meer mensen in dienst hebben.

¹¹ De gevolgen van de lagere werkloze beroepsbevolking voor de uitkeringsvolumes van de verschillende soorten uitkeringen worden buiten MIMOSI berekend.

De koopkracht wijzigt niet door een stijging van de werkgelegenheid. Het gaat hier om de statische koopkracht en er wordt dus geen rekening gehouden met een koopkrachtstijging bij een overgang van uitkering naar baan.

4.7 Verhoging EITC

In deze variant wordt de opbouw van de inkomensafhankelijke arbeidskorting (EITC) tussen de eerste inkomensgrens (8 885 euro) en de tweede inkomensgrens (19 818 euro) met 3%-punt verhoogd voor alle leeftijdsgroepen. Voor mensen onder de 58 jaar wordt dit tarief daardoor 15,3%. Voor mensen tussen 58 en 65 jaar is dit percentage iets hoger (tot maximaal 19,4%), terwijl het voor 65-plussers aanzienlijk lager is (8,7%). Het belangrijkste budgettaire effect is uiteraard een daling van de belasting- en premieopbrengsten na kortingen. De gedetailleerde effecten van deze variant staan in tabel 4.7.

	t	t+1	t	t+1
	mln euro		in %	
SZA-uitgaven	0	0	0,0	0,0%
LH/IH (EMU-definitie)				
Totaal, na kortingen	- 2000	- 2100	-2,4	-2,3
wv. Belasting	- 70	- 160	-0,1	-0,3
wv. premies volksverzekeringen	- 1900	- 2000	-6,0	-5,5
Totale kortingen	2000	2100	5,7	5,9
wv. Belasting	70	160	2,3	5,6
wv. premies volksverzekeringen	1900	2000	5,8	6,0
Loonvoet marktsector, gemiddeld per arbeidsjaar			0,0	0,0
Koopkracht, mediaan alle huishoudens			1,2	1,2
Koopkracht, mediaan alleenverdiener <175% WML			1,4	1,4
Koopkracht, mediaan alleenverdiener 175-350% WML			1,1	1,1
Koopkracht, mediaan alleenverdiener >350% WML			0,8	0,8

^a Gecumuleerde effecten als afwijkingen van het centrale pad.

Door de verhoging van de EITC voor de genoemde inkomensgrenzen dalen de LH/IH opbrengsten met 2 mld euro in beide jaren. Doordat de verhoging van de EITC wordt verdeeld over belastingen en premies naar rato van de verhouding belastingtarief/premietarief in de eerste schijf, gaat dit grotendeels ten koste van de premies volksverzekeringen (AOW, Anw, AWBZ).

De loonvoet verandert niet. De koopkracht in jaar t stijgt door de verhoging van de EITC. Het zijn met name de werknemers met de laagste inkomens die van de verhoging profiteren, omdat de EITC voor hen relatief meer gewicht heeft vanwege het lagere inkomen.

4.8 Hogere algemene heffingskorting

In deze variant wordt de algemene heffingskorting verhoogd met 250 euro. Budgettair zijn de belangrijkste effecten dat de AOW-uitkeringen toenemen vanwege de netto-nettokoppeling. Daarnaast nemen vanzelfsprekend de belastingopbrengsten af. In tabel 4.8 staan de gedetailleerde effecten van de verhoging van de algemene heffingskorting.

Tabel 4.8	Effecten van een verhoging van de algemene heffingskorting met 250 euro ^a					
		t	t+1		t	t+1
		mln euro		in %		
SZA-uitgaven		640	650		1,1	1,1
wo. volksverzekeringen		580	600		2,0	1,9
wo. AOW		580	600		2,0	2,0
wo. voorzieningen		50	50		0,3	0,3
wo. WWB		50	50		1,4	1,3
LH/IH (EMU-definitie)						
Totaal, vóór kortingen (op transactiebasis)		150	160		0,1	0,1
Totaal, na kortingen		- 2500	- 2500		- 2,9	- 2,8
wv. belasting		350	-250		0,7	- 0,5
wv. premies volksverzekeringen		- 2800	- 2300		- 8,8	- 6,3
Totale kortingen		2600	2600		7,4	7,4
wv. belasting		210	210		7,2	7,2
wv. premies volksverzekeringen		2400	2400		7,4	7,4
Premies ZVW		40	40		0,1	0,1
MLO-effect		- 3200	- 3200			
wv. verhoging algemene heffingskorting		- 2600	- 2600			
wv. bruterings-effect AOW		- 590	- 570			
Loonvoet marktsector, gemiddeld per arbeidsjaar					0,0	0,0
Koopkracht, mediaan alle huishoudens					1,8	1,8

^a Gecumuleerde effecten als afwijkingen van het centrale pad.

De SZA-uitgaven nemen in beide jaren met ruim 600 mln euro toe. Dit komt volledig voor rekening van de AOW en de WWB. Aangezien bijna iedereen er netto 250 euro bij krijgt, moet ook de netto AOW met 250 euro worden verhoogd. De verhoging van de heffingskorting voor AOW-ontvangers is echter maar 117 euro, omdat deze afhankelijk is van de verhouding tussen het belasting- en premietarief eerste schijf van 65-plussers en 65-minners. Om toch op een netto

verhoging van 250 euro uit te komen, moet de bruto AOW-uitkering nog met 173 euro worden verhoogd.

Doordat de verhoging van de heffingskorting bijna geheel ten laste komt van de premies volksverzekeringen dalen deze premies zeer sterk in beide jaren: 2,8 mld euro en 2,3 mld euro respectievelijk in jaar t en jaar t+1.

De totale belastingontvangsten vóór kortingen nemen toe. Dit komt onder andere door hogere AOW uitkeringen, waardoor 65-plussers meer belasting gaan betalen. De 65-plussers worden hier via de netto-nettokoppeling voor worden gecompenseerd. Dit is terug te zien in het bruterings-effect van 590 mln euro in jaar t, wat ook een belangrijk onderdeel van het totale effect is op de microlastenontwikkeling (MLO).

De verhoging van de algemene heffingskorting leidt uiteraard tot lagere LH/IH opbrengsten na aftrek van kortingen. In totaal kost de verhoging van de algemene heffingskorting 2,7 mld euro in beide jaren. Doordat andere (inkomensafhankelijke) kortingen licht dalen, stijgen de totale kortingen met een iets kleiner bedrag (2,6 mld). Uiteindelijk komt er in beide jaren 2,5 mld euro minder LH/IH heffing binnen bij de overheid.

De stijging van de kortingen van 2,6 mld euro komt ook terug in de MLO. De totale MLO is daarom in beide jaren –3,2 mld euro.

De loonvoet wijzigt niet door een verhoging van de algemene heffingskorting. De koopkracht stijgt in jaar t door de hogere algemene heffingskorting. Voor alle huishoudens die loonheffing betalen stijgt het nominaal beschikbaar inkomen. Dit effect is maar eenmalig: in jaar t+1 neemt de koopkracht niet verder toe, omdat ten opzichte van jaar t er geen verdere toename van het nominaal beschikbaar inkomen is. De lagere inkomens profiteren relatief meer dan de hogere inkomens, omdat de relatieve stijging voor hen groter is.

4.9 Stijging van de zorguitgaven ZVW

In deze variant stijgen de macro zorguitgaven ZVW met 2 mld euro in jaar t en deze blijven op dit hogere niveau in jaar t+1. Deze stijging wordt betaald uit nominale en inkomensafhankelijke premies. In tabel 4.9 staan de gedetailleerde effecten van de gestegen zorguitgaven.

De toename van de ZVW-uitgaven met 2 mld euro wordt gefinancierd uit nominale premies en de inkomensafhankelijke bijdrage. De nominale premie ZVW neemt daardoor op jaarbasis met respectievelijk 69 en 68 euro toe in de jaren t en t+1, met een opbrengst van respectievelijk 880 en 870 mln euro. Samen met de nominale premie voor kinderen van 120 mln euro ten laste van het rijk wordt hiermee de helft van de extra zorguitgaven gefinancierd – zoals wettelijk is vastgelegd. Een hogere inkomensafhankelijke bijdrage is goed voor de andere helft.

Tabel 4.9 Effecten van een stijging van de zorguitgaven met 2 mld euro^a

	t	t+1	t	t+1
	mln euro		in %	
SZA-uitgaven	100	90	0,2	0,1
wo. volksverzekeringen	80	70	0,3	0,2
wo. AOW	80	70	0,3	0,3
wo. voorzieningen	20	20	0,1	0,1
wo. WWB	10	10	0,3	0,2
wo. WAJONG	10	10	0,3	0,3
ZVW uitgaven	2000	2000	6,4	6,1
Zorgtoeslag	560	550	14,9	14,3
LH/IH (EMU-definitie)				
Totaal, na kortingen	290	240	0,3	0,3
wv. belasting	310	100	0,6	0,2
wv. premies volksverzekeringen	- 20	140	- 0,1	0,4
Premies ZVW	2000	1920	6,1	5,6
wv. inkomensafhankelijke bijdrage	1000	930	5,9	5,1
nominale premie volwassenen	880	870	6,3	6,0
nominale premie kinderen (t.l.v. Rijk)	120	120	5,8	6,1
Loonkosten overheid	110	100	0,2	0,2
	euro		in %	
Nominale premie ZVW per jaar	69	68	6,3	6,0
	in %-punt		in %	
Inkomensafhankelijke bijdrage ZVW	0,40	0,35		
Loonvoet marktsector, gemiddeld per arbeidsjaar			0,2	0,2
wo. inkomensafhankelijke bijdrage ZVW			0,2	0,2
Koopkracht, mediaan alle huishoudens			- 0,3	- 0,3
Koopkracht, mediaan tweeverdieners <175% WML			- 0,2	- 0,2
Koopkracht, mediaan tweeverdieners 175%-350% WML			- 0,4	- 0,4
Koopkracht, mediaan tweeverdieners >350% WML			- 0,5	- 0,5

^a Gecumuleerde effecten als afwijkingen van het centrale pad.

De SZA-uitgaven stijgen met 100 mln euro, omdat de AOW-uitkeringen worden verhoogd vanwege de netto-nettokoppeling. Dit komt door de hogere inkomensafhankelijke bijdrage ZVW (van 7,25% naar 7,65% en 7,6% in de jaren t en t+1) die de netto AOW-uitkering verlaagt. Het beroep op de zorgtoeslag neemt toe, omdat de maximale zorgtoeslag met hetzelfde bedrag toeneemt als de (standaard) nominale zorgpremie. Ook de WWB en WAJONG uitkeringslasten nemen licht toe, doordat de overheid de inkomensafhankelijke bijdrage ZVW moet betalen.

De LH/IH opbrengsten nemen vooral toe doordat over de inkomensafhankelijke bijdrage ZVW loonheffing wordt betaald. In totaal zijn hierdoor de belasting- en premieopbrengsten in de jaren t en t+1 respectievelijk 290 en 240 mln euro hoger.

De loonvoet marktsector neemt in jaar t met 0,2% toe door de hogere werkgeversbijdrage ZVW. De overige posten van de loonvoet veranderen niet.

Door de hogere zorguitgaven daalt de koopkracht in jaar t met 0,3%. Hogere inkomens ondervinden een grotere koopkrachtdaling dan de lagere inkomens, omdat de lagere inkomens voor de stijging van de nominale ZVW-premie gecompenseerd worden via een hogere zorgtoeslag. Tweeverdieners hebben meer last van de verhoging van de inkomensafhankelijke bijdrage, omdat bij deze huishoudens twee belastbare inkomens hierdoor getroffen worden in plaats van maar één. Uitkeringsgerechtigden en 65-plussers krijgen een hogere uitkering vanwege de netto-nettokoppeling. In jaar t+1 zijn er geen effecten meer op de koopkrachtontwikkeling.

4.10 Kindgebonden budget

In deze variant wordt het kindgebonden budget met 30% verhoogd voor alle kinderen (de uitkering per kind neemt af met het aantal kinderen). In jaar t komt het kindgebonden budget voor het eerste kind daarmee op 1315 euro (1427 in t+1) en voor het vijfde kind en hoger op 66 euro (157 euro in t+1). Ook het (inkomensafhankelijke) kopje van de Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten (WTOS) wordt met 30% verhoogd. Tegelijkertijd is het afbouwpercentage dat het inkomensafhankelijke karakter van de regeling bepaalt ook met 30% verhoogd van 6,5% naar 8,45%.

Tabel 4.10 Effecten van een 30% verhoging van het kindgebonden budget voor alle kinderen^a

	t	t+1	t	t+1
	mln euro		in %	
SZA-uitgaven	260	360	0,4	0,6
wo. voorzieningen	260	360	1,7	2,3
wo. Kindgebonden budget	260	360	30,0	30,0
LH/IH (EMU-definitie)				
Totaal, na kortingen	0	0	0,0	0,0
Loonvoet marktsector, gemiddeld per arbeidsjaar			0,0	0,0
Koopkracht, mediaan alle huishoudens			0,1	0,1
Koopkracht, mediaan alleenverdiener <175% WML			0,8	0,8
Koopkracht, mediaan alleenverdiener 175-350% WML			0,2	0,2
Koopkracht, mediaan alleenverdiener >350% WML			0,0	0,0

^a Gecumuleerde effecten als afwijkingen van het centrale pad.

Hierdoor krijgen alle huishoudens die al een kindgebonden budget ontvingen nu 30% meer, terwijl huishoudens die geen budget ontvingen vanwege een te hoog verzamelinkomen nog steeds geen kindgebonden budget krijgen. De totale uitgaven nemen door deze maatregelen exact met 30% toe. Budgettair gebeurt er, behalve de hogere uitgaven aan het kindgebonden budget, niets. In tabel 4.10 staan de gedetailleerde effecten van de verhoging van het kindgebonden budget.

De verhoging van het kindgebonden budget kost 260 mln euro in jaar t en 360 mln euro in t+1. Zowel de uitkeringen als de belasting- en premieheffing veranderen niet door de verhoging van het kindgebonden budget. Ook de loonvoet en de sociale lasten hangen niet samen met het kindgebonden budget en blijven gelijk.

Het hogere kindgebonden budget verbetert de koopkracht van met name de lagere inkomens. Voor een alleenverdiener die minder dan 175% WML verdient, neemt de koopkracht in jaar t in doorsnee met 0,8% toe, terwijl de koopkracht van alleenverdieners met een inkomen hoger dan 350% WML niet verandert. Dit komt doordat het kindgebonden budget een inkomensafhankelijke regeling is, die afneemt naarmate het inkomen stijgt en nihil bedraagt voor inkomens boven 350% WML. Voor de lagere inkomens is het kindgebonden budget een groter deel van het nominaal beschikbaar inkomen, waardoor het meer invloed heeft op de koopkracht. In jaar t+1 is er geen extra koopkrachteffect.

Bijlage A Lijst met afkortingen

Tabel A.1	Lijst met afkortingen
ANW	Algemene Nabestaanden Wet
AOW	Algemene Ouderdomswet
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
Awf	Algemeen Werkloosheids Fonds
CPI	Consumenten Prijs Index (inflatie)
EITC	Earned Income Tax Credit (arbeidskorting)
EMU	Economische Monetaire Unie
IB	Inkomstenbelasting
IVA	Regeling inkomensvoorziening volledig arbeidsongeschikten
LH/IH	Loon- en Inkomstenheffing
MLO	Microlastenontwikkeling
MLT	Middenlange Termijn raming
Sfn	Sectorfondsen (voorheen: wachtgeldfondsen)
SV	Sociale Verzekeringen
SZA	Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt
Ufo	Uitvoeringsfonds voor de overheid
WAJONG	Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten
WAO	Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering
WBB	Werkloze Beroepsbevolking
WIA	Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen
WKA	Wet Koppeling met Afwijkingsmogelijkheid
WML	Wettelijk minimumloon
WTOS	Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten
WW	Werkloosheidswet
WWB	Wet Werk en Bijstand
ZVW	Zorgverzekeringswet

Bijlage B De Standaardhuishoudens

Onderstaande tabel bevat een overzicht van alle standaardhuishoudens die in MIMOSI worden gebruikt. De 40000-reeks is de basisreeks standaardhuishoudens die met name worden gebruikt voor communicatie met ministeries en bij de controle van de werking van MIMOSI. De 50000-reeks omvat standaardhuishoudens met wat speciale kenmerken, zoals het hebben van een eigen woning, of andere substantiële vermogensbestanddelen. Deze standaardhuishoudens worden gebruikt als hulpmiddel bij analyses op die bijzondere terreinen. De 50000-reeks wordt naar behoefte uitgebreid. De 60000 en 70000-reeksen worden gebruikt voor de berekening van de replacement rates en wiggen.

Tabel B.1 De standaardhuishoudens

Nummer	Categorie	Inkomensniveau	Volwassenen	Kinderen	Bijzonderheden
40001	Loon markt	Minimumloon	Alleenstaand	Zonder kinderen	
40002	Loon markt	Minimum plus	Alleenstaand	Zonder kinderen	
40003	Loon markt	Modaal	Alleenstaand	Zonder kinderen	
40004	Loon markt	2 × modaal	Alleenstaand	Zonder kinderen	
40005	Loon overheid	Minimumloon	Alleenstaand	Zonder kinderen	
40006	Loon overheid	Modaal	Alleenstaand	Zonder kinderen	
40007	Loon markt	Minimumloon	Alleenverdiener	Met kinderen	
40008	Loon markt	Minimum plus	Alleenverdiener	Met kinderen	
40009	Loon markt	WML plus 20%	Alleenverdiener	Met kinderen	
40010	Loon markt	Modaal	Alleenverdiener	Met kinderen	
40011	Loon markt	2 × modaal	Alleenverdiener	Met kinderen	
40012	Loon markt	3 × modaal	Alleenverdiener	Met kinderen	
40013	Loon overheid	Minimumloon	Alleenverdiener	Met kinderen	
40014	Loon overheid	Modaal	Alleenverdiener	Met kinderen	
40015	Loon markt	Modaal	Alleenverdiener	Zonder kinderen	
40016	Loon markt	2 × modaal	Alleenverdiener	Zonder kinderen	
40017	Loon markt	1½ × modaal	Tweeverdiener	Zonder kinderen	
40018	Loon markt	2 × modaal	Tweeverdiener	Zonder kinderen	
40019	Loon markt	3 × modaal	Tweeverdiener	Zonder kinderen	
40020	Loon markt	1½ × modaal	Tweeverdiener	Met kinderen	
40021	Loon markt	2½ × modaal	Tweeverdiener	Met kinderen	
40022	Loon overheid	1½ × modaal	Tweeverdiener	Met kinderen	
40023	Loon markt	Minimumloon	1-ouder	Met kinderen	
40024	Loon markt	Modaal	1-ouder	Met kinderen	
40025	Uitkering	Bijstand	1-ouder	Met kinderen	
40026	Uitkering	Bijstand	Alleenstaand	Zonder kinderen	
40027	Uitkering	Bijstand	Paar	Met kinderen	
40028	Uitkering	Bijstand	Paar	Zonder kinderen	
40029	Uitkering	WML plus 20%	1-ouder	Met kinderen	
40030	Uitkering	WML plus 20%	Alleenstaand	Zonder kinderen	

Tabel B.1 De standaardhuishoudens (vervolg)

Nummer	Categorie	Inkomensniveau	Volwassenen	Kinderen	Bijzonderheden
40031	Uitkering	WML plus 20%	Alleenverdiener	Met kinderen	
40032	Uitkering	WML plus 20%	Alleenverdiener	Zonder kinderen	
40033	AOW	Aanv. pens.: geen	Alleenstaand	Zonder kinderen	
40034	AOW	Aanv. pens.: 5000	Alleenstaand	Zonder kinderen	
40035	AOW	Aanv. pens.: 15000	Alleenstaand	Zonder kinderen	
40036	AOW	Aanv. pens.: geen	Tweeverdiener	Zonder kinderen	
40037	AOW	Aanv. pens.: 5000	Tweeverdiener	Zonder kinderen	
40038	AOW	Aanv. pens.: 10000	Tweeverdiener	Zonder kinderen	
40039	AOW	Aanv. pens.: 15000	Tweeverdiener	Zonder kinderen	
40040	Loon markt	Minimumloon	Alleenverdiener	Zonder kinderen	
40041	Loon overheid	Minimumloon	1-ouder	Met kinderen	
40042	Loon overheid	Modaal	1-ouder	Met kinderen	
40043	Loon overheid	Minimumloon	Alleenverdiener	Zonder kinderen	
40044	Loon overheid	Modaal	Alleenverdiener	Zonder kinderen	
40045	Loon overheid	2 × modaal	Tweeverdiener	Zonder kinderen	
50001	Loon markt	Minimumloon	Alleenverdiener	Met kinderen	Met huursubsidie
50002	Loon markt	Modaal	Alleenverdiener	Met kinderen	Met banktegoeden
50003	Loon markt	Modaal	Alleenverdiener	Met kinderen	Met woning
60001	Loon markt	Minimumloon	Tweeverdiener	Met kinderen	
60002	Loon markt	WML plus gem.	Tweeverdiener	Met kinderen	
60003	Loon markt	Modaal	Tweeverdiener	Met kinderen	
60004	Loon markt	2 × gemiddeld	Tweeverdiener	Met kinderen	
60005	Loon markt	Minimumloon	Alleenstaand	Zonder kinderen	
60006	Loon markt	WML plus gem.	Alleenstaand	Zonder kinderen	
60007	Loon markt	Modaal	Alleenstaand	Zonder kinderen	
60008	Loon markt	2 × gemiddeld	Alleenstaand	Zonder kinderen	
60009	Loon markt	Minimumloon	Alleenverdiener	Met kinderen	
60010	Loon markt	WML plus gem.	Alleenverdiener	Met kinderen	
60011	Loon markt	Modaal	Alleenverdiener	Met kinderen	
60012	Loon markt	2 × gemiddeld	Alleenverdiener	Met kinderen	
60013	Loon markt	Minimumloon	Alleenverdiener	Zonder kinderen	
60014	Loon markt	WML plus gem.	Alleenverdiener	Zonder kinderen	
60015	Loon markt	Modaal	Alleenverdiener	Zonder kinderen	
60016	Loon markt	2 × gemiddeld	Alleenverdiener	Zonder kinderen	
70001	Uitkering	Minimumloon	Tweeverdiener	Met kinderen	
70002	Uitkering	WML plus gem.	Tweeverdiener	Met kinderen	
70003	Uitkering	Modaal	Tweeverdiener	Met kinderen	
70004	Uitkering	2 × gemiddeld	Tweeverdiener	Met kinderen	
70005	Uitkering	Minimumloon	Alleenstaand	Zonder kinderen	
70006	Uitkering	WML plus gem.	Alleenstaand	Zonder kinderen	
70007	Uitkering	Modaal	Alleenstaand	Zonder kinderen	
70008	Uitkering	2 × gemiddeld	Alleenstaand	Zonder kinderen	
70009	Uitkering	Minimumloon	Alleenverdiener	Met kinderen	
70010	Uitkering	WML plus gem.	Alleenverdiener	Met kinderen	

Tabel B.1   **De standaardhuishoudens (vervolg)**

Nummer	Categorie	Inkomensniveau	Volwassenen	Kinderen	Bijzonderheden
70011	Uitkering	Modaal	Alleenverdiener	Met kinderen	
70012	Uitkering	2 × gemiddeld	Alleenverdiener	Met kinderen	
70013	Uitkering	Minimumloon	Alleenverdiener	Zonder kinderen	
70014	Uitkering	WML plus gem.	Alleenverdiener	Zonder kinderen	
70015	Uitkering	Modaal	Alleenverdiener	Zonder kinderen	
70016	Uitkering	2 × gemiddeld	Alleenverdiener	Zonder kinderen	

Bijlage C Tabellen en grafieken van MIMOSI in het CEP 2008

Hieronder staan de in tabel 3.1 genoemde tabellen met cijfers uit MIMOSI zoals deze voorkomen in het CEP 2008.

CEP Tabel 3.4 Prijzen en lonen, 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
	bijdragen in %-punten				
Opbouw consumptieprijs					
Invoer	0,9	1,4	1,2	1	¼
Indirecte belastingen en niet-marktsector	1,3	1,1	0,6	1	1¼
Arbeidskosten	-0,1	0,4	0,9	1¼	1¼
Bruto margeverbetering ^a	0,0	-0,6	-1,0	-½	0
Consumptieprijs (mutaties per jaar in %) ^b	2,1	2,3	1,7	2½	3
Consumentenprijsindex (mutaties per jaar in %)	1,7	1,1	1,6	2½	2¾
Opbouw loonvoet marktsector					
Contractloon (incl. overloop)	0,7	2,0	1,9	3¼	3¾
Incidenteel	1,1	0,7	0,6	½	¾
Brutoloon	1,8	2,7	2,5	3¾	4½
Sociale lasten werkgevers	-0,3	-0,3	0,0	¼	-½
Loonvoet marktsector (mutaties per jaar in %)	1,4	2,4	2,5	4	4

^a Inclusief afschrijvingen en rente.

^b De consumptieprijs (Nationale rekeningen) en de consumentenprijsindex (maatstaf voor maandelijkse inflatiecijfers) hebben niet precies dezelfde dekking en weging. De consumentenprijsindex omvat niet de rentemarge van banken, maar wel consumptiegebonden belastingen; bij de consumptieprijs is het andersom.

CEP Tabel 4.1 Kerngegevens Collectieve financiën en koopkracht, 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
	% BBP				
Bruto collectieve uitgaven	45,2	46,2 ^a	46,2	46,0	45,5
Collectieve lasten	37,9	39,5 ^a	39,5	40,3	40,2
Niet-belastingmiddelen	7,0	7,4	7,3	6,9	6,8
EMU-saldo	-0,3	0,6	0,6	1,1	1,4
EMU-saldo structureel (EC-methode)	0,8	1,2	0,4	0,9	1,4
Idem, CPB-methode	0,1	0,7	0,1	0,1	0,4
Robuust EMU-saldo	-0,1	-0,2	-0,5	-1,0	-0,9
EMU-schuld	52,3	47,9	45,5	43,0	40,3
Microlastenontwikkeling (mld euro)	2¾	-1¼	-1	5½	-¼
Koopkracht, mediaan alle huishoudens (% mutatie)	-2,3	1,3	1,0	-¼	1

^a In 2006 komen zowel de collectieve uitgaven als de collectieve lasten 1,5% BBP hoger uit als gevolg van de invoering van de Zorgverzekeringswet (ZVW).

CEP Tabel 4.3 Collectieve uitgaven, 2007-2009

	2007	2008	2009	2008	2009	2008	2009
	% BBP			volumemutatie in %		prijsmutatie in %	
Openbaar bestuur	10,1	9,9	9,8	½	- ½	3	4
Veiligheid	1,8	1,8	1,8	1½	1¾	3¼	4¼
Defensie	1,3	1,2	1,2	- 3¾	- ½	3¼	4¼
Infrastructuur	1,7	1,8	1,8	9¾	4½	2	2½
Onderwijs	5,1	5,1	5,1	2	1	3¼	4¼
Collectieve zorg	8,8	8,7	8,8	1	2¾	2	3
w.v. AWBZ	3,8	3,3	3,3	- 11	2	3¼	3¼
ZVW	4,7	5,0	5,1	10	3½	1¼	3
Overig (o.a. WMO)	0,4	0,4	0,4	7½	1	2	3
Sociale zekerheid	11,2	11,2	11,1	0	0	4½	3¾
w.v. AOW/ANW	4,7	4,7	4,7	1¾	2	2¾	2¾
WW en bijstand	1,7	1,6	1,5	- 9½	- 2¾	6	4¾
arbeidsongeschiktheid	1,9	1,8	1,7	- 3¼	- 3¾	5¾	5
overig (o.a. zorgtoeslag)	2,9	3,1	3,1	4¾	1	6¼	4
Overdrachten aan bedrijven	1,9	1,9	1,9	1½	1¼	2¼	2¾
Internationale samenwerking	2,3	2,5	2,0	10	- 16	2¼	2¾
Rente	2,2	2,0	1,9	- ¾	- 1½	- 3	¼
Bruto collectieve uitgaven	46,2	46,0	45,5	1¼	0	2¾	3½
Reële bruto collectieve uitgaven				2	½		
Bruto binnenlands product				2¼	1¾	2¼	2¾
	% totale werkgelegenheid			volumemutatie in %			
Werkgelegenheid overheid	15,8	15,6	15,6	¼	0		
Werkgelegenheid zorg	12,8	13,1	13,3	3¼	2¼		

CEP Tabel 4.5 Belasting- en premieontvangsten 2007-2009

	2007	2008	2009	2008	2009	2008	2009
	niveau in % BBP			beleid		endogeen	
	niveau in % BBP			mutaties in % BBP per jaar			
Loon- en inkomstenheffing	12,9	13,4	13,7	0,4	0,1	0,1	0,2
Premies werknemersverzekeringen	3,3	3,3	2,7	0,1	- 0,5	0,0	0,0
ZVW-premies	4,8	5,0	4,9	0,3	0,0	- 0,1	- 0,1
Vennootschapsbelasting (excl. gas)	3,0	2,9	2,8	- 0,1	0,0	0,0	- 0,1
Belastingen op productie en invoer	13,3	13,4	13,8	0,2	0,4	0,0	- 0,1
Overige belastingen	2,3	2,3	2,3	0,0	0,0	0,0	- 0,1
Totaal	39,5	40,3	40,2	0,9	0,0	- 0,1	- 0,1

CEP Tabel 4.6 Koopkracht naar huishoudtype, inkomensbron en huishoudinkomen, 2008-2009^a

Bruto huishoudinkomen ^b	Tweeverdiener ^c		Alleenstaande (ouders)		Alleenverdiener		Alle huishoudtypen	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
	mediaan koopkrachtmutatie in %							
Werknemers								
< 175% WML	- ¼	¼	0	¾	- ¼	½		
175-350% WML	- ½	1	- ½	1½	- ¼	1¼	} - ½	} 1¼
> 350% WML	- ½	1½	- ¼	1½	- ½	1		
Uitkeringsgerechtigden								
< 120% WML			- ¼	- ¼	¼	- ½		
> 120% WML	} 0	} 0	¾	¾	¼	¼	} - ¼	} - ¼
65-plussers								
< 120% AOW	¼	- ½	0	- ¼				
> 120% AOW	0	- ½	- ½	- ¼	} - ½	} - ¾	} 0	} - ½
Totaal							- ¼	1

^a Statische koopkrachtmutaties exclusief incidentele inkomensmutaties.

^b Bruto inkomen uit arbeid of uitkering; bruto minimumloon (WML) en bruto 100% AOW-uitkering zijn in 2008 ongeveer 17 400 euro.

^c De indeling van tweeverdieners naar inkomensbron is op basis van de meest verdienende partner.

CEP Bijlage 2 Kerngegevens voor Nederland, 1995-2009

	1995	1996	1997	1998	1999
	mutaties per jaar in %				
Internationale conjunctuur					
Relevante wereldhandel	8,7	4,7	7,6	8,5	4,7
Prijspeil goederenimport	- 0,1	0,3	1,5	- 3,5	- 1,8
Concurrentenprijs	- 1,1	0,8	6,5	- 1,2	- 1,8
Ruwe-olieprijs (Brent, niveau in dollars per vat)	17,0	20,6	19,1	12,8	17,8
Eurokeurs (dollar per euro)	1,37	1,31	1,13	1,11	1,07
Lange rente (niveau in %)	6,9	6,2	5,6	4,6	4,6
Volume bestedingen en buitenlandse handel					
Bruto binnenlands product (BBP, economische groei)	3,1	3,4	4,3	3,9	4,7
Consumptie huishoudens	2,7	4,3	3,5	5,1	5,3
Overheidsbestedingen	2,7	0,5	1,5	3,0	3,5
Bruto investeringen bedrijven (exclusief woningen)	9,3	10,4	13,5	8,3	11,3
Uitvoer van goederen (exclusief energie)	11,0	3,8	11,3	7,5	9,0
w.v. binnenslands geproduceerd	6,8	2,4	5,9	3,8	4,1
wederuitvoer	19,7	6,4	21,3	13,7	16,7
Invoer van goederen	11,4	4,9	12,1	9,1	9,3
Prijzen, lonen en koopkracht					
Prijspeil goederenexport (exclusief energie)	1,2	- 0,2	2,2	- 1,9	- 2,7
Prijsconcurrentiepositie ^a	- 3,7	0,9	4,0	- 0,9	0,0
Consumentenprijsindex (CPI)	2,0	2,1	2,2	2,0	2,2
Contractloon marktsector	1,4	1,9	2,3	3,1	2,9
Loonsom per werknemer marktsector	1,6	1,8	2,8	4,1	3,9
Koopkracht, mediaan alle huishoudens	.	.	0,5	1,9	0,3
Arbeidsmarkt					
Beroepsbevolking	2,9	1,6	1,8	1,5	1,8
Werkzame beroepsbevolking	3,4	2,2	2,8	3,1	2,7
Werkloze beroepsbevolking (niveau in %)	8,2	7,6	6,6	5,2	4,3
Werkloze beroepsbevolking (in dzd personen)	533	501	448	354	301
Marktsector^b					
Productie	3,9	3,6	5,5	4,9	5,8
Arbeidsproductiviteit	1,5	0,7	2,0	2,2	3,1
Werkgelegenheid in arbeidsjaren	2,3	2,9	3,4	2,7	2,6
Prijs toegevoegde waarde	1,5	0,6	1,7	1,4	1,0
Reële arbeidskosten	0,1	1,3	1,1	2,7	2,9
	niveau in %				
Arbeidsinkomensquote	80,8	80,9	79,8	80,0	80,1
Winstquote (van productie in Nederland) ^c	8,7	7,5	8,4	9,1	10,3
Collectieve financiën					
	niveau in % BBP				
EMU-saldo	- 9,2	- 1,9	- 1,2	- 0,9	0,4
EMU schuld (ultimo jaar)	76,1	74,1	68,2	65,7	61,1
Collectieve lasten	40,2	40,2	39,7	39,4	40,4

^a Concurrentenprijs minus uitvoerprijs binnenslands geproduceerde goederen.

^b Bedrijven exclusief zorg, delfstoffenwinning en onroerend-goedsector.

^c Marktsector exclusief banken en verzekeringen.

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
11,4	1,2	2,9	4,7	8,4	5,3	9,5	5,7	4½	5
6,6	-1,5	-4,6	-2,4	1,0	3,3	3,9	1,7	1¼	0
7,9	0,9	-0,5	-3,8	1,2	3,0	3,4	0,4	-¼	¼
28,4	24,4	25,0	28,8	38,2	54,4	65,2	72,5	87	87
0,92	0,90	0,94	1,13	1,24	1,24	1,26	1,37	1,45	1,45
5,4	5,0	4,9	4,1	4,1	3,4	3,8	4,3	4	4¼
3,9	1,9	0,1	0,3	2,2	1,5	3,0	3,5	2¼	1¾
3,7	1,8	0,9	-0,2	1,0	0,7	-0,8	2,1	2	1
3,0	4,9	4,1	2,6	-1,0	0,7	8,5	2,1	1¼	1½
-2,0	-3,0	-7,6	-1,0	-2,7	0,4	10,6	6,2	7	-½
15,7	1,3	1,4	2,4	9,1	6,8	8,5	7,0	5	5½
6,5	-2,0	2,8	-2,7	4,1	2,2	4,3	4,0	2½	2¾
28,7	5,5	-0,4	9,0	15,2	12,0	13,0	10,1	7¾	8
14,1	2,1	0,4	3,1	8,1	6,1	9,2	6,5	5½	4¼
3,7	0,1	-2,6	-2,0	-0,2	0,6	1,7	0,9	0	¼
1,4	-0,8	0,1	-3,5	0,1	0,4	-0,5	-2,1	-1¾	-¾
2,6	4,5	3,4	2,1	1,2	1,7	1,1	1,6	2½	2¾
3,2	4,2	3,5	2,7	1,5	0,7	2,0	1,9	3¼	3¾
5,3	5,4	5,5	4,5	3,5	1,4	2,4	2,5	4	4
1,1	3,3	0,5	-0,8	-0,2	-2,3	1,3	1,0	-¼	1
2,5	2,0	0,9	0,9	0,0	0,0	1,2	1,6	¾	¾
3,1	2,3	0,2	-0,5	-1,2	0,0	2,2	2,6	1¼	¾
3,8	3,5	4,1	5,4	6,5	6,5	5,5	4,5	4	4¼
270	252	302	399	479	483	413	344	310	320
5,1	1,6	-0,8	0,0	2,6	2,3	4,1	4,3	2½	1½
3,1	0,6	1,0	2,5	4,0	2,7	2,0	1,3	1½	1¼
1,9	0,9	-1,7	-2,5	-1,3	-0,4	2,0	2,9	1	¼
2,7	4,0	4,7	2,1	-0,5	0,6	-0,5	0,5	1½	2¼
2,6	1,4	0,7	2,4	4,0	0,8	3,0	2,1	2½	1¾
80,0	80,6	80,4	80,3	80,2	78,6	79,3	79,6	80¼	80½
11,8	10,1	11,2	10,9	10,8	10,5	12,1	11,5	11	10¾
2,0	-0,2	-2,0	-3,1	-1,7	-0,3	0,6	0,6	1,1	1,4
53,8	50,7	50,5	52,0	52,4	52,3	47,9	45,5	43,0	40,3
39,9	38,3	37,7	37,4	37,5	37,9	39,5	39,5	40,3	40,2

CEP Bijlage 7 Prijzen en lonen, 1995-2009

	1995	1996	1997	1998	1999
	bijdragen per jaar in %				
Opbouw consumptieprijs					
Finale invoer	0,0	0,2	0,4	0,1	0,1
Invoer grondstoffen en diensten	0,2	0,1	0,3	0,1	-0,2
Invoer energie	0,0	0,2	0,1	-0,3	0,2
Indirecte belastingen	0,1	0,5	0,2	0,2	0,3
Huur	0,8	0,7	0,6	0,6	0,5
Aardgas	0,1	0,0	0,3	-0,1	-0,3
Kwartaire diensten	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2
Arbeidskosten	-0,1	0,8	0,1	0,8	0,7
Bruto margeverbetering	0,9	-0,5	0,3	0,6	0,3
	mutaties per jaar in %				
Consumptieprijs	2,1	2,0	2,3	2,0	1,9
Prijsindices					
Consumentenprijsindex	2,0	2,1	2,2	2,0	2,2
Afgeleide index (laag tot en met 2002)	1,6	1,2	1,9	1,7	1,7
Onderliggende inflatie	.	.	1,5	2,1	1,8
Geharmoniseerde inflatie (HICP)	.	.	1,9	1,8	2,0
Loonvoet marktsector					
Contractloon (incl. overloop)	1,4	1,9	2,3	3,1	2,9
Incidenteel	-0,3	1,2	1,0	0,6	0,9
Brutoloon	1,1	3,1	3,2	3,7	3,7
Sociale lasten werkgevers	0,5	-1,3	-0,5	0,4	0,1
Loonvoet marktsector	1,6	1,8	2,8	4,1	3,9
Loonvoet bedrijven	1,6	1,9	2,4	4,0	3,9

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,6	0,2	0,2	0,0	0,0	0,1	0,6	0,6	¼	¼
0,7	0,3	0,0	0,1	0,3	0,3	0,4	0,4	0	¼
0,5	-0,2	-0,1	0,1	0,2	0,5	0,4	0,2	½	0
0,2	0,7	-0,1	0,3	0,4	0,3	0,0	0,0	¼	¾
0,4	0,5	0,4	0,5	0,5	0,4	0,4	0,3	¼	¼
0,5	0,4	0,0	0,2	-0,1	0,4	0,6	0,2	¼	0
0,3	0,3	0,4	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0	0
0,9	2,0	1,8	1,3	0,0	-0,1	0,4	0,9	1¼	1¼
-0,2	0,1	0,4	-0,3	-0,4	0,0	-0,6	-1,0	-½	0
3,8	4,5	3,0	2,4	1,0	2,1	2,3	1,7	2½	3
2,6	4,5	3,4	2,1	1,2	1,7	1,1	1,6	2½	2¾
2,1	3,6	3,4	1,9	0,9	1,4	1,5	1,5	2¼	2
1,9	3,5	3,4	1,7	0,6	0,5	0,8	1,2	2	2¼
2,3	5,1	3,9	2,2	1,4	1,5	1,7	1,6	2½	3
3,2	4,2	3,5	2,7	1,5	0,7	2,0	1,9	¾	3¾
1,7	2,7	0,5	0,9	1,1	1,1	0,7	0,6	½	¾
5,0	6,9	4,0	3,6	2,6	1,8	2,7	2,5	¾	4½
0,3	-1,5	1,5	0,9	0,9	-0,3	-0,3	0,0	¼	-½
5,3	5,4	5,5	4,5	3,5	1,4	2,4	2,5	4	4
5,1	5,3	5,2	4,4	3,5	1,4	2,4	2,3	4	4

CEP Bijlage 9 Kerngegevens collectieve financiën, 1995-2009

	1995	1996	1997	1998	1999
	% BBP				
Collectieve uitgaven					
Openbaar bestuur	11,0	10,7	10,4	10,4	10,3
Veiligheid	1,4	1,4	1,3	1,4	1,4
Defensie	1,8	1,7	1,6	1,4	1,5
Infrastructuur	1,4	1,6	1,4	1,5	1,5
Onderwijs	5,4	5,2	4,9	4,8	4,8
Collectieve zorg	6,0	5,6	6,1	6,0	6,0
w.v. AWBZ	3,7	2,6	3,0	3,1	3,0
ZVW	2,3	3,0	3,0	3,0	2,9
Overig (o.a. WMO)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sociale zekerheid	14,8	14,1	12,8	12,2	11,7
w.v. AOW/ANW	5,7	5,6	5,4	5,3	5,2
WW en bijstand	3,1	3,4	2,9	2,5	2,1
arbeidsongeschiktheid	3,5	2,9	2,7	2,6	2,6
overig (o.a. zorgtoeslag)	2,5	2,3	1,8	1,8	1,9
Overdrachten aan bedrijven ^a	7,3	2,0	2,1	2,4	2,3
Internationale samenwerking	2,5	2,5	2,5	2,5	2,4
Rente	5,6	5,3	4,9	4,7	4,3
Bruto collectieve uitgaven ^{a, b}	57,2	50,1	48,0	47,2	46,3
Niet-belastingmiddelen	7,8	8,0	7,1	6,9	6,3
w.v. materiële verkopen	3,3	3,3	3,3	3,2	3,2
gasbaten	0,9	0,9	0,9	0,6	0,4
overige inkomsten	3,6	3,7	3,0	3,1	2,7
Netto collectieve uitgaven ^{a, b}	49,4	42,1	40,9	40,3	39,9
Collectieve lasten^b					
w.v. belastingen	24,3	25,0	24,6	24,5	24,8
premies wettelijke sociale verzekering	15,9	15,2	15,1	15,0	15,5
EMU-saldo en schuld					
EMU-saldo ^c	- 9,2	- 1,9	- 1,2	- 0,9	0,4
w.v. centrale overheid ^c	- 8,4	- 1,5	- 2,1	- 1,1	- 0,9
lokale overheid	0,0	0,2	0,8	0,0	0,1
wettelijke sociale verzekering	- 0,8	- 0,5	0,0	0,3	1,2
EMU-schuld	76,1	74,1	68,2	65,7	61,1
mutaties per jaar in %					
Diversen					
Loonvoet sector overheid	2,1	0,4	3,2	3,1	4,4
Prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers	3,0	0,4	- 0,3	1,4	4,3
Prijs netto materiële overheidsconsumptie (IMOC)	0,8	2,4	4,3	5,3	1,5
Prijs bruto overheidsinvesteringen (IBOI)	0,5	0,9	- 0,5	- 0,3	0,4
Werkgelegenheid overheid (% totaal)	16,9	16,4	16,0	15,9	15,8
Werkgelegenheid zorg (% totaal)	10,0	10,0	10,1	10,3	10,3

^a In 1995 zijn de jaarlijkse subsidies aan de woningbouwcorporaties afgekocht voor 4,9% BBP.

^b In 2006 komen zowel de collectieve uitgaven als de collectieve lasten 1,5% BBP hoger uit als gevolg van de invoering van de ZVW.

^c In 2000 inclusief opbrengst UMTS-veiling van 0,7% BBP en in 2001 inclusief afkoop DSM van 0,3% BBP.

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
10,3	10,5	10,8	11,2	10,7	10,6	10,2	10,1	9,9	9,8
1,3	1,5	1,7	1,7	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8
1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,2	1,3	1,3	1,2	1,2
1,6	1,7	1,8	1,8	1,7	1,7	1,7	1,7	1,8	1,8
4,8	4,9	5,0	5,2	5,1	5,1	5,1	5,1	5,1	5,1
6,0	6,2	6,8	7,2	7,2	7,2	8,7	8,8	8,7	8,8
3,1	3,2	3,6	3,8	3,9	3,9	3,9	3,8	3,3	3,3
2,9	3,0	3,2	3,4	3,3	3,3	4,8	4,7	5,0	5,1
0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	0,4	0,4
11,3	11,2	11,4	11,7	11,5	11,1	11,3	11,2	11,2	11,1
4,9	4,9	4,9	5,0	5,0	4,9	4,8	4,7	4,7	4,7
1,8	1,8	1,9	2,2	2,2	2,1	2,0	1,7	1,6	1,5
2,4	2,4	2,4	2,4	2,3	2,1	1,9	1,9	1,8	1,7
2,1	2,2	2,2	2,1	2,1	2,0	2,6	2,9	3,1	3,1
2,3	2,4	2,3	2,2	2,1	1,8	1,7	1,9	1,9	1,9
2,4	2,3	2,1	2,1	2,2	2,4	2,4	2,3	2,5	2,0
3,7	3,2	2,8	2,6	2,5	2,4	2,2	2,2	2,0	1,9
45,0	45,2	45,9	46,9	46,1	45,2	46,2	46,2	46,0	45,5
7,1	6,6	6,2	6,3	6,8	7,0	7,4	7,3	6,9	6,8
3,2	3,1	3,1	3,3	3,3	3,4	3,2	3,1	3,1	3,0
0,7	0,9	0,9	0,9	1,0	1,1	1,6	1,4	1,7	1,9
3,2	2,6	2,2	2,2	2,5	2,6	2,6	2,7	2,1	1,9
38,0	38,6	39,7	40,6	39,3	38,2	38,9	38,9	39,2	38,7
39,9	38,3	37,7	37,4	37,5	37,9	39,5	39,5	40,3	40,2
24,5	24,7	24,5	23,6	23,6	24,8	25,3	25,8	26,5	26,6
15,4	13,7	13,3	13,8	13,9	13,1	14,2	13,8	13,7	13,6
2,0	-0,2	-2,0	-3,1	-1,7	-0,3	0,6	0,6	1,1	1,4
0,4	-0,2	-1,0	-2,8	-1,7	0,1	0,8	0,7	0,8	1,7
0,0	-0,1	-0,5	-0,3	-0,2	-0,2	0,0	0,1	0,0	0,0
1,6	0,1	-0,4	0,0	0,1	-0,2	-0,2	-0,2	0,2	-0,3
53,8	50,7	50,5	52,0	52,4	52,3	47,9	45,5	43,0	40,3
5,0	5,2	4,3	5,1	3,7	1,2	1,1	3,7	4	5
4,1	4,9	4,1	2,8	2,9	2,4	2,0	4,2	3¼	4¾
5,8	4,4	3,7	2,0	1,2	1,6	2,5	1,9	2¼	3
1,9	3,4	2,4	2,6	0,9	0,6	1,2	0,9	1½	1¾
15,6	15,8	16,1	16,4	16,2	16,3	16,1	15,8	15,6	15,6
10,4	10,7	11,4	12,1	12,4	12,7	12,8	12,8	13,1	13,3

CEP Bijlage 10 Sociale zekerheid, 1995-2009

	1995	1996	1997	1998	1999
Inactieven/actieven					
Inactieven (dzd uitkeringsjaren)	4184	4165	4131	4074	4049
w.v. AOW	2079	2103	2127	2150	2171
ANW	188	187	180	147	143
ziekteverzuim	306	288	301	334	363
arbeidsongeschiktheid totaal	752	737	743	757	766
werkloosheidsuitkering	366	365	315	261	221
bijstand (WWB) (dzd personen)	492	484	466	427	384
Arbeidsvolume (dzd mensjaren, excl. ziekteverzuim)	5468	5619	5788	5932	6051
i/a-ratio (%)	76,5	74,1	71,4	68,7	66,9
	mld euro				
Vermogenspositie werknemersfondsen^a	- 2¼	- 2¾	- 3	- 1¾	¼
w.v. AO	- ¼	- ¼	- ¾	- ½	0
AWF/UFO	- 2	- 2½	- 2¼	- 1¼	¼
	mld euro				
Vermogenspositie AWBZ en ZVW	- 2½	- 2	- 1¾	- 2	- ½
AWBZ	- 1¼	- 1	- ¼	- ½	¼
ZVW	- 1¼	- 1	- 1½	- 1½	- ¾

^a De vermogenspositie meet het verschil tussen het feitelijke vermogen en het normvermogen per ultimo van het jaar.

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
4031	4033	4064	4103	4137	4165	4128	4094	4075	4090
2192	2213	2236	2264	2300	2340	2380	2420	2470	2525
138	134	130	125	120	114	110	105	100	95
381	389	388	335	304	319	356	381	385	370
788	798	806	813	796	773	721	711	700	695
184	172	185	238	280	285	243	188	145	140
348	328	319	328	337	335	319	289	260	250
6152	6247	6232	6213	6176	6145	6224	6369	6450	6495
65,5	64,6	65,2	66,0	67,0	67,8	66,3	64,3	63¼	63
3¾	7¼	8¼	8½	8¼	7¾	7¼	7¼	9¼	7½
1¼	2¼	3¾	4¼	4	3½	3	2½	2½	3
2½	5	4½	4¼	4¼	4¼	4¼	5¼	6¾	4½
½	½	- 3	- 3¾	- 2¾	- 3¼	- 2½	- 4¼	- 4½	- 5¼
0	- 1	- 4	- 4½	- 2½	- 1½	- 1¼	- 2½	- 4½	- 5¼
½	1½	1	¾	- ¼	- 1¾	- 1¼	- 1¾	0	0

CEP Bijlage 11 Belasting- en premietarieven, 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
	in %				
Tarieven loon- en inkomstenheffing					
AOW-premie eerste en tweede schijf (niet voor 65-plussers)	17,90	17,90	17,90	17,90	17,90
ANW-premie eerste en tweede schijf	1,25	1,25	1,25	1,10	1,10
AWBZ-premie eerste en tweede schijf	13,45	12,55	12,00	12,15	12,15
Belastingtarief eerste schijf	1,80	2,45	2,50	2,45	2,40
Belastingtarief tweede schijf	9,35	9,75	10,25	10,70	10,85
Belastingtarief derde schijf	42,00	42,00	42,00	42,00	42,00
Belastingtarief vierde schijf	52,00	52,00	52,00	52,00	52,00
Overige tarieven					
Aof-basispremie werkgever	5,60	5,40	5,15	5,65	5,70
Aok gedifferentieerde premie werkgever	1,65	1,00	0,50	0,15	0,10
Whk premie UWV werkgever	0,00	0,00	0,75	0,55	0,60
WW-gemiddelde wachtgeldpremie werkgever	1,75	1,50	1,25	1,35	1,35
WW-marginale AWF-premie werkgever	2,45	3,45	4,40	4,75	3,55
WW-marginale AWF-premie werknemer	5,85	5,20	3,85	3,50	0,00
Inkomensafhankelijke ZVW-premie	6,75	6,50	6,50	7,20	7,00
	euro				
Nominale zorgpremie per volwassene ^a	386	1030	1103	1047	1089
Standaardpremie ZVW t.b.v. zorgtoeslag	0	1015	1059	1200	1248
Inkomensgrenzen en (maximale) kortingen loon- en inkomstenheffing					
Lengte eerste belastingschijf	16893	17046	17319	17579	17861
Lengte tweede belastingschijf	13464	13585	13803	14010	14234
Lengte derde belastingschijf	21405	21597	21942	22271	22627
Algemene heffingskorting	1894	1990	2043	2074	2064
Algemene heffingskorting 65-plus	909	948	957	970	963
Arbeidskorting	1287	1357	1392	1443	1467
Alleenstaande ouderkorting	1401	1414	1437	1459	1483
Combinatiekorting	228	146	149	112	44
Aanvullende combinatiekorting	389	608	700	746	758
Inkomensafhankelijke aanvullende combinatiekorting	0	0	0	0	233
Ouderenkorting	454	374	380	486	494
Alleenstaande ouderenkorting	0	562	571	555	584
Aanvullende ouderenkorting	287	0	0	0	0
Inkomensgrenzen					
Franchise AWF	15080	15138	15660	15921	16443
Maximum premie-inkomensgrens WNVZ	43587	43848	45017	46205	47823
Maximum premie-inkomensgrens ZVW	29754	30015	30623	31231	32237

^a Exclusief de gemiddelde no-claimteruggave en de gemiddelde eigen betalingen.

CEP Bijlage 12 Nominaal beschikbare inkomens, 2008

	Tweeverdiener ^a	Alleenstaande (ouders)	Alleenverdiener	Alle huishoudtypen
	mediaan nominaal beschikbaar inkomen			
Werknemers				
< 175% WML	26200	17500	22300	
175-350% WML	34700	24200	30200	} 34400
> 350% WML	50400	42800	51100	
Uitkeringsgerechtigden				
< 120% WML		13700	18200	
> 120% WML	} 22700	18100	22500	} 16900
65-plussers				
< 120% AOW	20400	15600		
> 120% AOW	28700	25600	} 27600	} 21800
Alle huishoudtypen				28700

^a De indeling van tweeverdieners naar inkomensbron is op basis van de meest verdienende partner.

CEP Bijlage 13 Koopkracht, wig, sociale lasten en koppeling, 1995-2009

	1995	1996	1997	1998	1999
	mutaties per jaar in %				
Koopkracht (exclusief incidenteel)^a					
Mediaan alle huishoudens	.	.	0,5	1,9	0,3
Modaal, alleenverdiener met kinderen	0,8	0,6	0,3	1,7	-0,2
Modaal alleenstaand	0,8	0,0	0,3	0,8	-0,2
2x Modaal, alleenverdiener met kinderen	.	.	-0,7	1,5	-1,0
Tweeverdieners, 1½ x modaal met kinderen	.	.	0,6	1,4	0,0
Minimum plus, alleenverdiener met kinderen	0,7	0,4	0,4	2,6	0,0
Minimumuitkeringsgerechtigden, paar met kinderen	-0,1	-0,2	0,5	2,0	0,1
Idem, zonder kinderen	-0,4	-0,2	0,5	1,9	0,1
Minimumuitkeringsgerechtigde, alleenstaand	.	.	0,3	2,0	0,3
AOW alleenstaand	.	.	1,5	5,0	0,6
	euro per jaar				
Bruto modaal inkomen	22235	22689	23143	23597	24050
	niveaus in %				
Gemiddelde wig en replacement rate (markt)					
Werkgeverswig	19,8	17,2	16,5	16,2	16,3
Werknemerswig	24,1	25,4	25,6	25,6	26,0
Replacement rate	73,2	71,7	71,6	71,5	71,4
	% bruto loon				
Sociale lasten bedrijven					
Totaal werkgevers:	25,7	24,3	23,9	24,2	24,5
w.v. premies wettelijke sociale verzekering	15,4	13,8	13,2	13,1	13,3
pensioenpremies (incl. VUT)	5,7	5,9	5,9	6,5	6,5
rechtstreeks betaalde sociale lasten	4,2	4,3	4,5	4,4	4,5
Totaal werknemers:	19,4	19,3	20,0	20,6	21,7
w.v. premies wettelijke sociale verzekering	16,9	16,9	17,2	17,9	18,8
pensioenpremies (incl. VUT)	2,4	2,3	2,7	2,6	2,8
	mutaties per jaar in %				
De koppeling					
Contractloon	1,2	1,6	2,0	2,8	2,7
Bruto minimum loon	0,0	1,4	1,7	2,7	3,0
Netto minimum uitkering	1,7	2,2	2,3	3,3	3,1

^a In 2001 wel inclusief het bruteringspercentage van de overhevelingstoelage.

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1,1	3,3	0,5	- 0,8	- 0,2	- 2,3	1,3	1,0	- ¼	1
0,9	5,9	0,8	- 1,5	0,5	- 1,8	1,6	1,0	- ½	1½
0,5	4,4	- 0,1	- 1,4	0,2	- 3,0	1,5	1,1	- ½	1¾
1,0	4,2	- 0,4	- 0,5	- 1,0	- 2,9	6,4	1,0	- ½	1¼
1,0	5,8	0,3	- 1,5	1,6	- 2,2	1,0	1,2	- ¾	1½
2,0	8,9	1,9	- 0,2	1,3	- 0,5	1,6	0,2	2	1
1,4	4,3	2,1	- 0,9	0,2	- 0,9	3,3	1,0	- ½	1½
0,8	3,1	0,6	- 1,8	- 0,3	- 1,9	2,8	0,9	- ½	- ¼
1,2	2,9	0,7	- 1,1	- 0,1	- 2,1	1,5	1,0	- ½	- ¼
0,8	3,4	1,1	- 0,7	0,6	- 0,5	3,3	1,2	- ¼	0
24958	27000	28000	28500	29000	28500	29500	30000	30500	31644
17,0	16,6	17,9	18,6	20,1	20,0	19,1	19,2	19,5	19,3
25,7	23,6	23,1	24,2	23,6	23,7	23,4	22,9	23,3	23,1
71,1	69,8	69,9	69,7	69,2	69,5	69,2	69,0	69,2	68,8
24,8	22,9	24,6	25,5	26,7	26,3	26,0	26,0	26,4	25,8
13,3	10,9	10,9	11,0	11,2	10,8	11,8	11,7	12,5	11,8
7,1	8,0	9,7	10,9	11,8	11,6	10,7	10,6	10,4	10,5
4,1	3,8	3,8	3,4	3,3	3,7	3,5	3,7	3,6	3,4
21,4	20,4	19,5	21,9	22,3	22,8	22,2	21,1	20,3	20,2
18,8	17,0	16,1	17,8	18,1	17,6	18,0	17,0	16,4	16,2
2,5	3,3	3,3	4,0	4,0	5,0	4,2	4,0	4,0	4,0
3,2	4,3	3,7	2,8	1,2	0,7	2,1	2,0	¾	¾
2,8	6,0	4,4	3,1	0,6	0,0	1,1	2,4	¾	¾
3,1	6,9	4,4	3,2	1,3	- 0,2	4,4	3,1	2	¾
